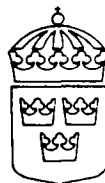

Riksdagens protokoll

1989/90:30

Protokoll
1989/90:30

Tisdagen den 21 november

Kl. 14.30–17.20

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

Svar på frågor

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 november.

2 § Svar på fråga 1989/90:140 om en ny ekonomisk världsordning

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Eva Goës har frågat utrikesministern om när en ny ekonomisk världsordning kan tillämpas. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Förslag om en ny ekonomisk världsordning diskuterades livligt på 70-talet. Debatten har sedermera utmynnat i en mer pragmatisk syn på internationellt ekonomiskt samarbete och förutsättningarna för en långsiktigt hållbar utveckling i u-länderna. I dag råder en växande enighet – också i u-länderna – om behovet av att föra en ekonomisk politik och vidta strukturåtgärder, som genom att stimulera till effektivare resursanvändning främjar tillväxt och välfärd. Såväl Världsbanken som Valutafonden har inrättat särskilda förmånliga låneordningar för att stödja denna strukturomvandling.

Sverige har gett sitt stöd till de anpassningsprogram som åtskilliga u-länder genomför i samverkan med dessa institutioner. Vi har dessutom lämnat bidrag till specialinsatser i de fattigaste u-länderna, främst i Afrika. Vi påstår inte att den anpassningsfilosofi som Valutafonden och Världsbanken står för är invändningsfri; den måste successivt förbättras på vissa punkter och så sker också, bl. a. i form av åtgärder för att skydda särskilt utsatta grupper. Jag konstaterar samtidigt att kritikerna haft svårt att precisera hur en alternativ modell skulle se ut.

Under senare år har också en viktig förändring inträffat genom Världsbankens ambitiösa satsning på miljöfrågorna. Den innebär att banken systematiskt söker integrera miljöhänsyn i enskilda låneprogram och projekt. Samtidigt arbetar banken aktivt med att utveckla dialogen med olika fristående miljöorganisationer.

EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Mycket vatten har hunnit rinna under broarna sedan handlingsprogrammet om upprättande av en ny ekonomisk världsordning togs år 1974, dvs. för 15 år sedan. Man tyckte då att balansen mellan rika och fattiga var så ojämn. Man räknade ut att ungefär 70 % av världens befolkning tillgodogjorde sig 30 % av världens inkomster. I dag har balansen ytterligare försämrats och utvecklingen har gått åt fel håll.

Världsbanken och Valutafonden har antagit ett strukturanpassningsprogram, SAP. "SAP" står alltså i det här fallet inte för socialdemokratiska arbetarepartiet. Strukturanpassningsprogrammet passar inte för u-ländernas situation. Det är i-världens tillväxtfilosofi man försöker införa. Edward Goldsmith beskrev det på följande sätt i *The Ecologist*: Under de senaste 40 åren har vi lyckats förstöra miljön mer än vad hela mänskligheten före oss har lyckats med. Världsbanken är och fortsätter att vara en av huvudfinansierarna i denna globala orgie av miljöförstörelse.

Goldsmith syftar på de mammutprojekt som har startats på olika håll i världen. I Brasilien skövlar man skogar lika stora som halva Sveriges yta, i Indien bygger man dammar och kraftverk så att en miljon människor måste flytta på sig och i Indonesien har man folkflyttningsprogram där man flyttar människor 100 mil ifrån huvudön t.ex. till Väst Papua. Dessa program hjälper inte, utan de stjälper ländernas självillit och självförsörjningsförmåga.

Det finns en liga som har gjort undersökningar och försöker ställa Världsbanken och Valutafonden mot väggen. Den har haft en tribunal. En författare, Eduardo Galeano, sade: Ju mer u-länderna betalar, desto mer blir de skyldiga. Ju mer de lånar, desto mindre får de över. Ju mer de arbetar, desto mindre tjänar de. IMF och Världsbanken är världens finansiella poliser som säljer sin narkotika utan att använda den själva. Jag undrar hur finansministern ser på problemen.

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är inte så lätt att på en minut ta upp hela den härva av problem som Eva Goës har deklamerat.

Det är riktigt att klyftorna har ökat, men det är också riktigt att drömmen om en ny ekonomisk världsordning kollapsade av sig själv. Den hade en tyngd och bars inte upp av sin konstruktion. Jag trodde själv på den en gång i tiden. Erfarenheterna och naturligtvis även bristen på möjligheterna att rent praktiskt förverkliga tanken har gjort att vi har sökt andra vägar.

Däremot är vi ense om att de rika länderna satsar alldeles för litet på stöd till de fattiga länderna. Stödet har minskat. Man är alldeles för snål med att släppa till sina marknader för handel och utveckling. Vi är dock inte överens om att lösningen på de fattiga ländernas problem skulle vara att avstå från ekonomisk tillväxt. All erfarenhet visar att de länder som har haft en sund inriktning av den ekonomiska politiken och som har haft en social ambition och inte varit korruperade och styrda av en gammal överklass eller en diktator har lyckats skapa en bättre situation och kommit till en högre utvecklingsnivå, just därför att de har haft tillväxt.

Jag förstår inte vad hänvisningen till regnskogarna i Brasilien har med

Världsbanken att göra. För ett år sedan vägrade Världsbanken lån till den typ av skogsexploateringsprojekt. Jag förstår inte heller vad Valutafonden har med folkförflyttningarna i Indonesien att göra. Såvitt jag vet rör det sig om ett helt nationellt beslut utan stöd av de internationella institutionerna. De är inte så groteska som Eva Goës försöker göra dem.

EVA GOËS (mp):

Herr talman! Som jag kan förstå tror finansministern att man skall kunna exportera sig ur krisen. Man har dock sett att det inte går att överföra strukturanpassningsprogrammet. Tidigare var länderna i Afrika nästan självförsörjande. De var t.o.m. nettoexportörer av livsmedel. I dag måste de importera en tredjedel av sitt livsmedelsbehov. Man har således blivit tvungen att anpassa sig till en monokultur där man t.ex. odlar cash crops, exporterar dem, får en överproduktion och sedan sänker priserna.

Detta stämmer inte med vad finansministern säger. Det går inte såsom i världen tror att exportera sig ur krisen och på det sättet rasera urgamla ekologiska system. Vårt västerländska tänkande när det gäller tillväxtfilosofi går inte att anpassa till dessa länder.

Jag undrar om det är EG:s inre marknad som skall sätta fart på deras ekonomi. Är det det, som är vår nya väg? I Nordbankens senaste kvartalsrapport står det att ett starkt Europa är positivt för amerikansk ekonomi. Det är dock inte detta vi i miljöpartiet vill. Vi vill inte ha starka murar kring EG. Vi vill kunna arbeta med u-länderna och inte med EG.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1989/90:150 om följderna av en anpassning till EG

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per Gahrton har ställt en fråga som rör vårt samarbete med EG. Med en summarisk beskrivning av utvecklingen av inflation, utlandsskuld m.m. i Danmark sedan 1972 vill Per Gahrton antyda att denna i vissa avseenden ogynnsamma utveckling helt skulle kunna förklaras av Danmarks anslutning till EG. Så är naturligtvis inte fallet, utan verkligheten är mer komplicerad än så.

Även Per Gahrton vet nog att relationerna till EG endast utgör en, om än viktig, aspekt av den ekonomiska politik ett land för. En uppgörelse med EG ger möjlighet till samhällsekonomiska vinster då handelshinder slopas och man underlättar för produktionsfaktorer, kapital och arbetskraft att röra sig fritt över gränserna. Detta medför ökad konkurrens och skapar förutsättningar för ett bättre utnyttjande av landets ekonomiska resurser. Inte ens miljöpartiet bör väl ha något emot att man minskar resursåtgången per producerad enhet. Å andra sidan är fri handel ingen garanti för ökad välfärd. Regeringen måste i övrigt föra en ekonomisk politik som är gynnsam för landet, genom att exempelvis bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik för att hålla arbetslösheten nere.

Låt mig tillägga att jag inte förstår vart Per Gahrton syftar med sin agita-

tion mot den ekonomiska integrationen i Europa. Vill han sluta Sverige för omvärlden? Det är kanske värt att upplysa Gahrton, som uppenbarligen gärna gör internationella jämförelser, om att industriländer som försökt avskärma sig från omvärlden med höga tullmurar, som t.ex. Australien och Nya Zeeland, tillhör dem som haft den sämsta ekonomiska utvecklingen bland industriländerna under de senaste trettio åren. Vi skall då inte tala om den ekonomiska krisen i det Östeuropa, som nu i 40 år ställt sig utanför internationellt ekonomiskt samarbete.

PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag inser att finansministern inte förstår vart miljöpartiet syftar eftersom han inte tycks förstå vad den ekonomiska integrationen i Väst-europa handlar om. De obekväma fakta vi länge har talat om bekräftas på punkt efter punkt av oberoende källor.

Ta en sådan sak som miljöeffekterna. EG:s stora plan om den inre marknaden kan bli en katastrof för miljön, rapporterade den danska tidningen Politiken den 16 november. Källan var inte miljöpartiet eller något annat grönt parti, utan EG:s egen tjänstemannakommission med ansvar för miljöproblemen.

Jag har i min fråga tagit upp krassa fakta om den danska ekonomiska utvecklingen som har tagits fram av den danska tidningen Politiken. Dessa fakta visar att arbetslösheten har tiodubblats sedan Danmark blev medlem i EG och att räntebetalningarna har fyrtiodubblats och utlandsskulden fyrdubblats.

Om nu inte EG spelar någon roll i detta sammanhang, vad beror det i så fall på? Kan det inte vara så, att den enda faktor som skiljer de övriga nordiska länderna från Danmark, nämligen det danska EG-medlemskapet, har en betydelse i detta sammanhang? Det är i varje fall vad danska ekonomer själva anser. Jag skulle kunna citera ett ganska stort antal av dessa ekonomer.

Jag nöjer mig emellertid med att återge vad Dagens Industri skrev häromveckan. Denna tidning ser betydligt allvarigare på det som håller på att ske än vad finansministern tydligen gör. Man säger i tidningen att det nu är tal om centralstyrda finanser i EG. Enligt ett färskt EG-beslut skall medlemsländernas ekonomiska politik i fortsättningen granskas med lupp av de tolv finansministrarna gemensamt. Har finansministern verkligen inget konkret besked att ge om hur Sverige i beroende av EG skall undvika att "danmarkiseras" ekonomiskt? Vad blir kvar, Kjell-Olof Feldt, för en svensk finansminister att bestämma om efter det att vi har underkastat oss EG på det sätt som regeringen vill?

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nu försöker Per Gahrton få det att låta som om han i åratal har efterlyst detta konkreta besked om vad vi gör för att i en ekonomiskt integrerad värld t.ex. upprätthålla sysselsättningen, skapa något som kan kallas social rättvisa och driva miljöpolitik. Men det är just vad vi håller på med.

Jag har aldrig förstått Per Gahrtons beskrivning av att det skulle vara en

så grotesk skillnad mellan den situation vi har i dag och den som uppstår om en ytterligare rasing av handelshinder osv. inträffar. Sverige har i hundra år levt i en värld som vi har använt för vår utrikeshandel. Vårt välstånd har byggts upp via utrikeshandeln – detta hus t.ex. är en symbol för detta. Utrikeshandeln har skett genom vår integration med andra länder. Storheten i Sveriges fall är att vi, som en av världens mest utrikeshandelsberoende länder, ändå har skapat oss en egen identitet, en egen välfärdspolitik, en egen sysselsättningspolitik och – vill jag också påstå – en egen miljöpolitik. Detta tänker vi fortsätta med.

Den dramatiska utvecklingen ser vi i de länder som har isolerat sig från omvärlden. Den typ av isolationister som Per Gahrton ibland påstår sig företräda är de som i dag ropar efter att få vara med. Lyssna till vad som sägs i Östberlin, i Budapest, i Bulgarien, i Jugoslavien, i Sovjetunionen. Där säger man: Får vi vara med i den västeuropeiska integrationen? De säger att de nu inser vad de har förlorat genom att isolera sig i stelhet, byråkrati, korruption, fattigdom, nöd och en ekologisk kris som överstiger allt som kan åberopas från något västeuropeiskt land.

PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Ja, jag lyssnar på vad de säger i Budapest. Jag var där i går. Vad de vill är bl.a. att få komma med i EFTA. Däremot varken kan eller vill de komma med i EG. EFTA vill de som sagt emellertid gärna komma med i. Men vad svarar den svenska regeringen då? Den svenska regeringen säger: Vänta, vänta. Vi skall först fixa våra relationer med EG. Detta är det besked regeringen har givit. Regeringen har givit ungrarna och polackerna kalla handen när dessa har velat närma sig EFTA.

Finansministern tycks tro att miljöpartiet är motståndare till utrikeshandel. Då förstår jag att han inte begriper vad vi håller på med. Vi är däremot motståndare till att man måste ändra de svenska grundlagarna och på det sättet beröva finansministern all makt. Nu säger finansministern här att regeringen tänker fortsätta att driva sin egen arbetsmarknadspolitik. Men det är precis det som ni inte kommer att kunna göra. I Dagens Industri står att när alla gränser avskaffas skall alla strömmar av kapital och människor komma att gå till de fördelaktigaste länderna och utarma övriga länder. Denna beskrivning ges av Dagens Industri. Hur skall regeringen kunna föra en egen arbetsmarknadspolitik när ni är bundna av EG?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1989/90:162 om skyldigheten att betala avgift till arbetsmiljöfond

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Elisabeth Persson har frågat mig om jag har för avsikt att föreslå en ändring av ideella organisationers skyldighet att betala arbetsmiljöavgift.

Arbetsmiljöavgiften är en arbetsgivaravgift som utgår med 1,5 % av av-

giftsunderlaget för ersättningar som utges under perioden september 1989–december 1990. Avgiftsskyldigheten omfattar alla som betalar arbetsgivaravgifter. Influtna medel förs till en fond kallad arbetslivsfonden. Fondens tillgångar skall användas för bidrag till rehabiliteringsåtgärder m.m. Bidrag kommer att kunna sökas av samtliga arbetsgivare.

Beslut om arbetsmiljöavgiften fattades av riksdagen i juni i år. Jag är inte beredd att föreslå någon ändring i kretsen av avgiftsskyldiga.

ELISABETH PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, men jag beklagar slutklämmen.

Jag skulle vilja ge en beskrivning av vad denna avgift kan innebära för en liten ideell organisation, kanske en handikapporganisation eller liknande. Dessa organisationer baserar sin verksamhet huvudsakligen på bidrag, kommunala eller andra. De kan inte räkna med att få bidragen uppskrivna för att så att säga få ersättning för denna arbetsgivaravgift, eller rättare sagt denna nya avgift. Resultatet blir alltså att dessa organisationer måste göra inskränkningar i något annat sammanhang för att få råd att betala. Samtidigt är det väl knappast så att det är de ideella organisationerna som producerar en sådan arbetsmiljö som gör att det är risk att arbetsskador uppstår. Inte heller räknar dessa organisationer med att kunna få bidrag ur arbetslivsfonden.

Jag skulle vilja påstå att arbetsmiljöavgiften för de ideella organisationerna slår ungefär på samma sätt som tvångssparandet gjorde i fråga om riktigt gamla, fattiga pensionärer. De förstår inte varför de skall betala denna avgift, de ser det som en extra pålaga, som de inte på något sätt kommer att kunna få tillbaka i form av något stöd. Jag tror att finansministern skulle vinna en förfärlig massa sympati bland dessa organisationer om man i fråga om dessa avgifter gjorde reträtt på samma sätt som i fråga om tvångssparandet. Jag tror också att det är så försvinnande små summor, som dessa ideella organisationer tillsammans drar ihop till arbetsmiljöfonden att det knappast spelar någon roll.

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är litet pikant att höra en kommunist – om jag får kalla Elisabeth Persson för kommunist – stå och argumentera mot arbetsgivaravgiften, något som vänsterpartiet kommunisterna har omhuldat i alla tider och sagt borde höjas så mycket som möjligt.

Elisabeth Persson säger att de ideella organisationerna inte förstår varför de skall betala denna avgift. Men t.ex. handikapporganisationerna borde väl förstå det bättre än andra. Dessa organisationer har antagligen i sina led många människor som har skadats i arbetslivet, människor som är handikappade därför att arbetsmiljön har varit dålig. Dessa borde alltså begripa det bättre än andra.

Låt mig på en punkt göra en korrigerig av Elisabeth Perssons verklighetsuppfattning. Det är alltså möjligt att kompensera verksamheter som är beroende av statsbidrag, däribland handikapporganisationerna, i de fall där bidragen huvudsakligen består av löneandel.

ELISABETH PERSSON (vpk):

Herr talman! Finansministern får kalla mig precis vad som helst. Det gör ingenting.

Jag vill påpeka att det naturligtvis är arbetsmiljöavgifterna jag talar om, inte arbetsgivaravgifterna. Jag trodde detta framgick av frågan.

När förslaget om arbetsmiljöavgifterna kom föreslog vänsterpartiet kommunisterna att kommuner och ideella organisationer skulle undantas från detta. Nu riktar jag in mig på frågan om de ideella organisationerna eftersom denna avgift för dem slår mycket snett. Det är fullständigt självklart att man inom dessa organisationer vet om att andra miljöer förorsakar arbetsmiljöskador. Men jag tror inte att de håller med om att de själva skulle bidra till en så dålig arbetsmiljö att arbetsskador uppstår. Deras problem är alltså att de måste betala denna avgift för att bidra till, att man på annat håll skall åtgärda de problem, som dåliga arbetsmiljöer har förorsakat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

5 § Svar på fråga 1989/90:186 om tullverkets verksamhet i Arjeplog

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat civilministern om han vill medverka till att tullverkets verksamhet i Arjeplog förstärks i stället för försvagas. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Som Bengt Hurtig känner till pågår för närvarande en organisationsöversyn hos tullverket som syftar till att anpassa verksamheten till de förändrade förutsättningar för denna som kan förutses under 1990-talet. Det handlar då främst om datoriseringen av tullprocedurerna, det fortsatta europeiska integrationsarbetet och utvecklingen inom narkotikabekämpningens område. Generaltullstyrelsen har i uppdrag att avge en rapport om översynsarbetet till regeringen under maj 1990. Innan det ens finns något förslag om eventuella ändringar i tullorganisationen tycker jag att det är för tidigt att uttala mig om hur tullverksamheten i just Arjeplog kan komma att förändras.

BENGT HURTIG (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Vi erkänner ju alla marknadsekonomin fördelar. Ett inslag i marknadsekonomin är att kapitalet söker sig dit där det ges mest avkastning. Det lär kallas för optimal resursallokering. Detta sökande är enligt min mening inte alltid förenat med den största nyttan.

Narkotikahandeln tillhör de branscher där avkastningen på kapitalet i genomsnitt är mycket hög. I USA antas omsättningen av narkotikahandeln ha gått förbi omsättningen i handeln med oljeprodukter. I många länder är denna handel fortfarande kriminell. I den internationella debatten hävdar emellertid en del ekonomer och politiker att narkotikahandeln bör släppas fri. Ett skäl till detta skulle vara att samhällets kostnader för bevakning av narkhandel, rättsväsende och fängelse skulle kunna minska. Jag förutsätter

att det inte är sådana tankar man umgås med när man nu överväger att dra in tullbevakningen.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90:202 om åtgärder mot inflationen

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om jag är beredd att ta krafttag mot inflationen, bl.a. genom att stimulera priskonkurrens inom handeln.

Regeringen vill attackera inflationen på bredast möjliga front. Vår strävan mot ökad konkurrens och bättre fungerande marknader samt den strama finanspolitiken har medfört att vinstmarginalerna inom den skyddade sektorn krympt de senaste åren.

Regeringen kommer till våren att lägga fram en proposition om en ny livsmedelspolitik, vars syfte bl.a. är att minska regleringarna, stimulera konkurrensen och dämpa inflationen.

Regeringen har vidare tillsatt en utredning med uppgift att lämna förslag till en förstärkt konkurrenspolitik, livsmedelssektorn är här särskilt föremål för analys.

Till detta skall nämnas att regeringen avser att genomföra en långtgående skattereform som leder till ökad effektivitet, mindre lönestegringar och stimulerat arbetskraftsutbud. Därigenom skapas förutsättningar för en lägre inflationstakt.

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Bakgrunden till min fråga är det anförande som finansministern höll i Bollnäs för någon vecka sedan. Finansministern diskuterade och jämförde den som han uttryckte sig hemska inflationskurvan med övriga industriländer. Denna kurva skulle man då klara av genom att avreglera jordbruket och på så sätt få ned inflationen. Finansministern vill alltså sätta bönderna vid skampålen när han egentligen själv borde ha stått där.

Bakgrunden till finansministerns påstående var den Sohlmanska gruppens beräkningar på kostnadsstegringar på jordbruksprisreglerade livsmedelsprodukter mellan 1980 och 1988. Index var då 115 när övriga livsmedel hade index 80. Det som döljer sig bakom dessa siffror är något helt annat. Det är inte i första hand de livsmedel, som är prisreglerade, som står för dessa kostnadsstegringar. Ser man på det pris som bonden får är index 66. Reellt sett innebär det att bonden har fått en sänkning med 6 % i förhållande till kostnaderna under denna tid. Går man ett steg vidare och ser på de varor, som är utanför det prisreglerade området finner man att index är 93. Där finns det en kostnadsökning på 9 %. Ser man vidare på förädlings-, grossist- och detaljhandelsleden har vi index på 115, vilket innebär en kostnadsstegring på 22 %. Det är inom dessa områden som vi har haft de stora kostnadsstegringarna under denna tid och som inte heller har förändrats därefter.

Detta visste man redan 1983 i den utredning som gjordes om en ny livsme-

delspolitik och som låg till grund för de livsmedelspolitiska besluten 1985. Då lovade regeringen att se över detta område. Men det har av olika skäl inte blivit av.

Livsmedelssubventionerna har också spelat en viss roll i det här sammanhanget. Priserna har höjts, men inte särskilt mycket. Även när det gäller grönsaker har det skett en sådan utveckling, och det området är inte prisreglerat.

Eftersom finansministern tar upp frågan om skatterna i sitt svar skulle jag vilja fråga om inte man kunde sänka skatten på maten. Det är ett bra sätt att minska på livsmedelskostnaderna.

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! . . . och öka kostnaden för kläder och andra förnödenheter. Det är så centerpartiet vill ha det.

Jag tror inte att Lennart Brunander var i Bollnäs och lyssnade på mig. Jag hängde inte ut någon vid en påle. Om vi tar bort livsmedelsposten ur vårt konsumentprisindex, finner vi att vi inte har haft en snabbare prisstegring i Sverige än i övriga industriländer. Detta visar att vi på detta område har ett problem, och problemen finns förvisso inom hela sektorn.

Jag måste få ställa en fråga tillbaka till Lennart Brunander. Försvaret ni i centerpartiet ett system som har gett bönderna sämre betalt, minskat deras inkomster och kraftigt ökat priserna för konsumenten? Om detta är en beskrivning av resultatet av den nuvarande jordbruksregleringen, livsmedelspolitiken, konkurrensförhållandena osv. tycker jag att behovet av en reform är mycket stort. Vi borde då kunna enas om att denna reform brådskar så att även landets bönder skall kunna få en chans att vara med i den välfärdsutveckling som vi hoppas att 90-talet skall ge.

LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det är riktigt som finansministern säger att det brådskar med en reform på jordbrukets område. Vi behöver faktiskt en jordbrukspolitik. Det har vi saknat under de senaste åren. Men när finansministern säger att det är avregleringar som skall lösa inflationsproblemen, är det ju så att säga, att sätta ut bonden som finns inom detta reglerade område vid pålen. Men det är inte den delen av matkostnaderna som har ökat mest, utan det är den del som följer därefter.

Vi har haft en ganska bra skörd av grönsaker i år. Men bekymret för odlarna är att betalningen till dem har gått ner. Trots detta har priset i butiken ökat med 13 %. Att bara ta bort prisregleringarna löser alltså inte problemet. Vi behöver ett system, där bonden får bättre betalt så att han kan leva, men där samtidigt matpriserna inte stiger för kraftigt så att konsumenterna får betala orimliga priser. Men detta löser man inte bara genom avreglering enligt den modell som inte vare sig Sohlman eller finansministern nu vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1989/90:222 om åtgärder för att hindra fortsatta räntehöjningar

Svar på frågor

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karl Hagström har frågat vilka åtgärder som kan behövas för att undvika en fortsatt ökning av räntorna i Sverige.

Låt mig först slå fast att penningpolitiken sköts av riksbanken och finanspolitiken av regeringen. Kortsiktiga räntefluktuationer är därför en fråga för riksbanken. Överhettningen i den svenska ekonomin har lett till en rad besvärligheter, däribland en inflationstakt som avviker från många konkurrentländers. Inflation leder i sin tur till en rad problem inom landet och mellan Sverige och omvärlden. Utan administrativa regleringar återspeglar marknadsräntorna de inflationsproblem som vi ställs inför.

Det säkraste sättet att få ned räntenivån är att bekämpa inflationen på ett trovärdigt sätt. De lönekostnadsökningar som redan har inträffat är ett allvarligt hot i den kampen. I en sådan situation får finanspolitiken en större betydelse än annars. En stram budget är då ett självklart inslag. I budgetarbetet ställs vi inför många svåra överväganden som kräver att regeringen tar sitt ansvar. Några dyrbara reformer kan det inte bli tal om. För att en sådan politik skall vara möjlig är det viktigt att man också i den här församlingen känner ett ansvar för landet och accepterar kortsiktigt impopulära förslag.

Vid sidan av stabiliseringspolitiken torde olika strukturpolitiska åtgärder mera långsiktigt påverka ränteläget i positiv riktning. Skattereformen gynnar arbete och tillväxt. Anpassningen till EG, avregleringen av finansmarknaderna, den förestående avregleringen av jordbruket och en pågående översyn av konkurrensförhållandena är andra exempel på åtgärder som är ägnade att långsiktigt förbättra den svenska ekonomins funktionssätt. Därigenom skapas också förutsättningar för att få bukt med dagens räntenivåer.

KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag får tacka finansministern för svaret. Oron är emellertid stor hos villa- och bostadsrättsägare för hur bankerna kommer att reagera på inflationsprognoser med anledning av den kommande skattereformen. Det i sig innebär väl att man slänger ved på inflationsbrasan? Om man jämför Sverige med omvärlden, finner man att Sverige ligger högst i fråga om räntor på bostadslån med sina 12–13 %. I Tyskland, Frankrike och Holland är räntan på bostadslån 7,6–9 %.

Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag tycker att det som Karl Hagström nu säger bekräftar det som jag sade om grundproblemen. Det är riktigt att räntorna i Tyskland och Holland är ungefär 5 procentenheter lägre än i Sverige, men det är också inflationen. Det innebär alltså att realräntan i Sverige inte är så mycket högre än den är i dessa länder.

Jag kan emellertid hålla med om en sak som Karl Hagström nämnde, nämligen att i den mån man nu tolkade prognosen för konsumentprisindex 1990 som ett uttryck för att inflationen i Sverige tilltar är det fel. Prognosen för 1990 är 8 %, men 2,5 procentenheter av detta är en direkt följd av att man

räknar med att riksdagen inom kort skall fatta beslut om ett antal skatteförändringar, som innebär att höjda indirekta skatter mer än väl motsvaras av sänkta direkta skatter. Om man räknar bort effekterna av skatteomläggningen kommer inflationen 1990, enligt de prognoser vi nu har, att vara ungefär 1 procentenhet lägre än i år. Om marknaden hade tolkat den signalen på ett riktigt sätt hade man inte behövt höja räntorna. Men uppenbarligen finns det trots detta en oro för den långsiktiga utvecklingen, som har lett till att obligationsräntorna har stigit, och sedan har andra institut följt efter och höjt räntorna. Det var denna oro som återspeglade sig i ränteutvecklingen. Jag måste göra bedömningen att den enda utväg som vi på sikt har för att få ned den höga räntenivån faktiskt är att göra Sveriges möjligheter att bemästra inflationsproblemen ordentligt trovärdiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1989/90:146 om åtgärder mot vissa telefontjänster

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att förhindra oseriös telefonrådgivning inom social- och sjukvårdsområdena med anledning av televerkets nya s.k. 071-tjänster.

De personer som kommer att driva nämnda rådgivningsverksamhet är läkare och hör därmed till hälso- och sjukvårdspersonalen. De är i sin verksamhet underställda socialstyrelsens tillsyn. Jag har inhämtat att socialstyrelsen redan har varit i kontakt med de ansvariga läkarna och att styrelsens avsikt är att noga följa hur verksamheten bedrivs och utformas. Socialstyrelsen har som tillsynsmyndighet olika möjligheter att ingripa om detta skulle visa sig vara motiverat.

Rådgivningen på social- och sjukvårdsområdena skall enligt vad jag har inhämtat bedrivs på försök till utgången av februari månad nästa år. Jag utgår från att socialstyrelsen vid den tidpunkten tar del av erfarenheterna av rådgivningsverksamheten.

Mot denna bakgrund är mitt svar till Gudrun Schyman att det inte finns skäl för mig att vidta några åtgärder med anledning av den verksamhet som frågan avser.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka så mycket för svaret som jag tolkar som positivt, eftersom det inte bara är vi från vpk som har reagerat mot att denna verksamhet har satts i gång. Jag hade en diskussion med kommunikationsministern om denna verksamhet, och jag frågade honom om han ansåg att det var televerkets uppgift att ägna sig åt detta. Då yppade han i förtroende att han för sin personliga del inte skulle anlita denna typ av sjukvårdsverksamhet, eftersom han ansåg att den inte var seriös. Han ansåg att man inte kunde få besked om sjukdomar genom en telefonlur. Detta skulle dessutom kosta 25 kr. per minut.

Jag tror att det är många som reagerar på detta sätt och som dessutom

Svar på frågor

anser att denna verksamhet är mycket osmaklig i ett läge, när det finns stora svårigheter inom sjukvården och när människor har svårt att få den service, som de behöver. Och just i detta läge dyker denna verksamhet upp, som åtminstone jag skulle vilja kalla oseriös, och som människor som kanske känner sig pressade dessutom får betala mycket pengar för.

Jag är glad över att socialstyrelsen har fått i uppdrag att granska denna verksamhet. Och jag förmodar att det resultat som socialstyrelsen kommer fram till visar att denna sjukvårdsverksamhet inte är seriös. Jag skulle naturligtvis vilja ha socialministerns syn på denna verksamhet, om socialministern i ett läge när han känner sig dålig eller nedstämd skulle vilja ringa till en läkare eller en kurator för att få en konsultation för 25 kr. resp. 20 kr. per minut.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag vet inte om det är av så stort allmänt intresse hur jag personligen skulle göra i en sådan situation, men jag kan säga att jag inte i första hand skulle vända mig till denna service. Vi vet ju att det finns sjukvårdsupplysning, vårdcentraler och mottagningar inom öppenvården, som man kan vända sig till om man har problem av detta slag. För egen del skulle jag inte utnyttja denna, även enligt min mening, dyra service som erbjuds. Men det är frivilligt att vända sig till denna service, och vi får se hur den utvecklas. Som jag sade i svaret är detta en försöksverksamhet som kommer att följas av socialstyrelsen. Vi får därför avvakta detta tills vidare.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Då skulle jag vilja ställa följande fråga till socialministern: Vilka resultat skulle socialministern anse vara så pass positiva att det finns anledning att låta denna verksamhet fortsätta?

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Det anser jag att jag inte har anledning att ta ställning till. Detta är ju ett privat initiativ – några läkare har startat denna verksamhet. Jag vill inte ge några rekommendationer om hur denna verksamhet skall se ut för att få fortsätta. Jag vill för min del avvakta hur försöksperioden utfaller. Då får man göra en bedömning av om det finns anledning för regeringen att vidta några åtgärder.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Anledningen till att jag ställde denna fråga är att jag är mycket oroad över att man vid denna utvärdering kommer att se, att ett mycket stort intresse har visats för denna verksamhet genom att många människor har ringt och ansett sig ha behov av den på grund av att sjukvårdsupplysningen eller den vårdcentral, som dessa människor borde ha vänt sig till inte har haft möjlighet att ta emot dem. Detta i sin tur beror ju på, som vi vet, att det satsas för litet pengar på denna del av samhället. Därför kan detta privata initiativ framstå som en räddare i nöden. Jag hoppas att den bedömning som socialstyrelsen kommer att göra, och som socialministern förmodligen kommer att ta del av, inte kommer att grunda sig enbart på rent kvantita-

tiva bedömningar utan att man även gör en seriös kvalitativ bedömning av utfallet av den undersökning som kommer att göras av verksamheten. Jag hoppas att socialstyrelsen kommer att dela socialministerns uppfattning att detta inte är ett riktigt sätt att arbeta på när man bedriver sjukvård. Det är inte heller detta som vi patienter vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1989/90:154 om ökade vårdresurser för unga kvinnor som lider av anorexia eller bulimia

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Margitta Edgren har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av att vårdresurserna för unga kvinnor med anorexia eller bulimia är helt otillräckliga.

Det är sjukvårdshuvudmännen som enligt hälso- och sjukvårdslagen har det grundläggande ansvaret för att planera vården så att olika patientgruppers vårdbehov kan tillgodoses. Anorektiker och bulimiker kan få sina vårdbehov tillgodosedda på många håll inom vården. De problem som finns för patientgruppen sammanhänger sannolikt inte med någon allmän brist på resurser inom det aktuella vårdområdet som helhet. Förändringen mot en mer decentraliserad organisation inom den psykiatriska vården kan emellertid ha inneburit vissa risker för att vården av olika avgränsade grupper av patienter inte får tillräcklig uppmärksamhet lokalt. Anorexia och bulimia har nämnts som exempel på sjukdomar där sådana risker kan finnas.

Regeringen beslutade i maj 1989 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå olika åtgärder för att uppnå en förbättrad och effektivare vård för psykiskt störda. Ett område som utredaren skall behandla gäller behovet av specialiserade verksamheter. Enligt vad jag erfarit kommer utredaren att överväga frågor om organisationen av anorexi- och bulimivården i detta sammanhang. Jag kan vidare informera om att socialstyrelsen avser att utarbeta en enkät till sjukvårdshuvudmännen om patienter som vårdas för anorexia och bulimia inom den barnpsykiatriska vården.

I avvaktan på utredningsresultatet övervägs inte för närvarande några särskilda åtgärder från regeringens sida i fråga om vårdresurser för anorexi- och bulimivården.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Jag vill starkt betona att jag inte är ute efter att bara kritisera, utan jag vill att dessa bortglömda tonårssjukdomar verkligen kommer upp på dagordningen. De patientgrupper som socialministern talar om är till 90 % tonårstjejer mellan 14 och 17 år. Det finns 11-åringar och 40-åringar som insjuknat i dessa sjukdomar. Jag tar upp frågan därför att jag har vänner som har barn med dessa sjukdomar. Jag stöter på mammor och pappor som hemma har ett apatiskt svältande barn som inte ens orkar gå själv ur sängen. De upplever sig helt utlämnade och ensamma, övergivna av sjukvårdssystemet. När de opphörligen trycker

på sjukvårdspersonalen får de svaret att det inte finns några platser. I Stockholms läns landsting är väntetiden ett år. Efter det att jag ställt frågan har jag fått flera brev, bl.a. från en 38-årig kvinna som lidit i 25 år.

Jag tycker att svaret är en aning okänsligt, utan insikt om att 500 flickor per årskull insjuknar i anorexia och 500 i bulimia. Docent Sten Theander i Lund har gjort en 30-årsuppföljning – han är den i Sverige som mest sysslar med dessa sjukdomar. Det visar sig att i de svåra fallen är det 18 % som efter 30 år dör. Antingen dör de av anorexia eller bulimia eller har de tagit livet av sig.

Jag har tagit upp frågan därför att jag tycker att dessa sjukdomar inte får glömmas bort när vi gör prioriteringar och diskuterar hur pengarna skall användas inom sjukvården. Jag tror inte att det är helt meningslöst att vi tar upp frågor i riksdagen. Vi skall inte underskatta att de frågor som tas upp här ändå anses så viktiga i sjukvårdssystemet att de sedan verkligen prioriteras.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag tvivlar inte alls på att problemen med självsvalt och hetsätning kan få allvarliga konsekvenser. Jag delar Margitta Edgrens uppfattning att problemet förtjänar en ökad uppmärksamhet. Men vi brukar inte vare sig från riksdag eller från regering uttala oss om vilka olika prioriteringar som sjukvårdshuvudmännen skall göra. De skall göras utifrån de förutsättningar som gäller inom varje sjukvårdsområde. Är resurserna på detta område otillräckliga, exempelvis inom Stockholms läns landsting, är det landstinget som skall se över sina resurser och göra en förnyad bedömning.

Jag tycker inte att svaret är utslästat. Det framgår av det, att socialstyrelsen kommer att ägna frågan en ökad uppmärksamhet. Det är tillsynsmyndigheten som gör det. Dessutom kommer frågan att behandlas inom en utredning som har påbörjats.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för det. Dessa ungdomar förlorar faktiskt 6–12 år av den allra viktigaste tiden i sitt liv då de skall utbilda sig, skaffa sig en partner, utveckla identitet och personlighet. Men vi har alldeles för litet brytt oss om dem.

Jag tog sjukvårdsresurserna i Stockholms läns landsting som exempel därför att jag nyss såg en utredning angående Stockholm. Men resurserna är knappa över hela landet. Det finns bara en klinik i landet som är helt specialiserad på detta. Men vi borde kunna diskutera detta som regionspecialitet. Vi skulle kunna diskutera kliniker där man tar emot ungdomar oavsett ålder, och vi skulle kunna diskutera hur man kan föra ut kunskap om dessa sjukdomar i skolan för att tidigt ta tag i de ungdomar som ser ut att svälta sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Margitta Edgren har frågat utbildningsministern om vilka åtgärder han är beredd att vidta för att ge examinationsuppdrag även till Lund när det gäller att genomföra språkprov för flyktingar med utländsk medicinsk utbildning. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Socialstyrelsen disponerar medel för att anordna kurser m.m. för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning. För att den som genomgått utbildning utomlands skall kunna få kompetensbevis för ett yrke inom hälso- och sjukvården krävs enligt gällande bestämmelser att han har för yrket behövliga språkkunskaper. Socialstyrelsen har uppdragit åt föreningen Kursverksamheten i Uppsala att bl.a. anordna obligatoriska språkprov för olika värdeyrkesgrupper.

Man måste ställa höga krav på invandrarnas språkkunskaper när det gäller yrken som läkare, sjuksköterska, sjukgymnast m.fl., eftersom det är viktigt att patienterna obehindrat kan kommunicera med hälso- och sjukvårdspersonalen. Enligt socialstyrelsen har de språkprov som föreningen Kursverksamheten i Uppsala anordnar en nivå och en yrkesinriktad profil som det inte finns någon motsvarighet till på annat håll. Jag avser därför inte att vidta några åtgärder, som innebär en omprövning av nuvarande ordning.

MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för svaret, socialministern. Det är synd att man inte kan tänka sig att pröva om. Man har ju nu utöver Uppsala Kursverksamhet även gett Kursverksamheten i Lund uppdraget att se till att invandrare och flyktingar som har medicinsk akademisk utbildning skall få en svensk legitimation. Det uppdraget har man alltså fått, men man har inte fått uppdraget fullt ut – man får inte testa att svenskkunskaperna räcker till utan dessa skall testas i Uppsala. Sedan får testaren åka ner till Lund. Det innebär krångel och byråkrati. Det innebär också att de som går igenom utbildningen, som fortfarande har svag självkänsla och som är oroliga för hur det skall gå blir ännu mera oroliga. Det är sådana unga män och kvinnor som just nu går utbildningen som har hört av sig och frågat: Varför skall vi testas av andra än av dem som vi har byggt upp ett förtroende för, som vi känner och som känner oss?

Jag tror inte att patienterna behöver bli lidande, även om man i Lund fick möjligheter att testa språkkunskaperna. Där har man byggt upp en kompetens för sitt nya uppdrag, och man har sedan 60-talet ett uppdrag att genomföra s.k. rikstestet när det gäller alla andra akademiker som skall få läsa vid universiteten i Sverige. Jag tycker att det är synd att inte socialministern vill bidra till att avkrångla det hela.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Svar på frågor

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Elisabeth Persson har frågat mig om jag tänker ta några initiativ för att ändra villkoren i den frivilliga sjukförsäkringen.

Den som är inskriven hos en allmän försäkringskassa, men inte är försäkrad för en sjukpenning som uppgår till minst det garantibelopp som gäller inom föräldraförsäkringen, dvs. 60 kr. per dag, kan teckna en frivillig sjukförsäkring. Försäkringsvillkoren ändrades i samband med att möjligheten till att nyansluta personer till den s.k. hemmakeförsäkringen togs bort den 1 januari 1986. Då gjordes bl.a. en uppmjukning av den regel som sade att endast en person som hade god hälsa fick teckna en frivillig försäkring. Uppmjukningen innebar att även den som inte kunde anses ha god hälsa fick möjlighet till ett försäkringsskydd vid sjukskrivning på grund av annan sjukdom eller skada. Bestämmelsen om att man inte kunde försäkra sig för en sjukdom som inträffat innan försäkringen blev gällande bibehölls dock.

Vid bedömningen av om ett anmält sjukdomsfall har samband med en sjukdom som inträffat innan försäkringen trätt i kraft gäller en tvåårsregel. Har den försäkrade varit arbetsför under en tvåårsperiod sedan föregående sjukdomsfall har han rätt till sjukpenning från den frivilliga försäkringen, utom i sådana fall då sambandet mellan de båda sjukdomsperioderna är uppenbart.

Försäkringsvillkoren inom den frivilliga sjukförsäkringen är utarbetade efter försäkringsmatematiska principer. Det är därför inte aktuellt att ändra villkoren i den riktning Elisabeth Persson önskar.

ELISABETH PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Men jag tycker att socialministern har missat "knäckfrågan". Den är nämligen: Varför tecknar folk en frivillig sjukförsäkring? Jo, det måste vara därför att de inte har vanlig sjukförsäkring men vill ha möjlighet till ekonomisk ersättning om de blir sjuka och då kanske behöver ekonomisk förstärkning.

Jag har i min fråga exemplifierat hur en frivillig sjukförsäkring kan se ut för en människa som har psoriasis. Jag tycker att det är en ganska bra illustration. Bestämmelsen att man måste ha varit arbetsför under en tvåårsperiod för att kunna få ersättning är ju fullkomligt orimlig för en som har psoriasis.

Psoriasis är ju en sjukdom med tillfälliga skov. Man kan vara bra en lång tid för att sedan plötsligt bli så dålig att man exempelvis inte kan utföra normala hemsysslor eller sköta barn. Därför är man i behov av en försäkring. Jag tycker verkligen att sådana intressen är synnerligen legitima och borde kunna tas till vara.

Till största delen betalas den frivilliga sjukförsäkringen av försäkringstagnarna själva, för det handlar ju inte om ett understöd utan man tecknar en försäkring. Man betalar således en premie och förväntar sig att försäkringspengar skall utfalla i framtiden. Jag tycker att det vore bra om socialministern kunde tänka sig att frångå de försäkringsmatematiska principerna och i

stället ta med litet mera normala vardagsbehov i fråga om bedömningsgrunden för den frivilliga sjukförsäkringen.

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Svar på frågor

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag är nog inte beredd att gå längre än man gjorde i och med uppmjukningen av regelsystemet 1986 i samband med att den s.k. hemma-makeförsäkringen ändrades.

När det gäller just psoriasis vill jag upplysa om att regelsystemet tydligen tillämpas så, att rätten att teckna en frivillig sjukpenningförsäkring inte förändras om sjukdomen varit latent i så måtto att den inte har gjort honom eller henne arbetsoförmögen under den senaste tvåårsperioden. Om sjukdomen inte har inneburit så allvarliga men att vederbörande blivit arbetsoförmögen har även psoriasis möjlighet att teckna en frivillig försäkring. Så tillämpas tydligen det nuvarande regelsystemet. Men att regeringen skulle ta initiativ till en ändring av regelsystemet vill jag inte ställa i utsikt.

ELISABETH PERSSON (vpk):

Herr talman! Både jag och de människor som drabbas av psoriasis tycker att villkoren är alldeles för hårda. Jag tänker då på tvåårsregeln. Skoven för sjukdomen psoriasis är i allmänhet inte så långa. Men å andra sidan inträffar återfall tidigare. Kanske vore det nu dags för en utvärdering för att man skall kunna komma fram till dels hur många det är som tecknar en sådan här försäkring, dels hur många det är som drabbas i detta sammanhang. Det tror jag vore vettigt. Jag inser att det finns vissa problem och att det behövs en viss karenstid – det är helt klart. Men jag tror att reglerna får väldigt olyckliga konsekvenser i dag, och det är redan ganska utsatta grupper som drabbas.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:201 om åtgärder för att förhindra viss användning av privata patientregister

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Margó Ingvardsson har ställt följande fråga till mig: Kommer regeringen att agera så, att patientregister inte kan missbrukas på det sätt som City Akuten i Stockholm gjort?

Enligt uppgift finns hos City Akuten ett databaserat patientregister. Datainspektionen, som enligt datalagen har tillsyn över sådana register och deras användning, har begärt in yttrande från City Akuten med anledning av de brev som nyligen har skickats ut därifrån till patienter.

Innan datainspektionens utredning och ställningstagande i ärendet föreligger är jag inte beredd att uttala mig om huruvida regeringen bör ta något initiativ med sikte på sådana förhållanden som Margó Ingvardsson har åberopat.

MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är att City Akuten har skickat ett brev till sina patienter som är både osmakligt och osakligt. Man har använt patientregistret, och man börjar brevet med att hänvisa till en undersökning där City Akuten har fått mycket beröm av stockholmarna och där landstingets vårdmottagningar fått dåliga omdömen. På City Akuten menar man att den här undersökningen skulle ha retat makthavarna i landstinget så, att dessa har beslutat om att ta bort möjligheterna till besök hos City Akuten. Det är alltså helt osaklig information. Man försöker också påverka patienterna att agera politiskt.

Jag måste med en gång erkänna att jag har levt i tron att patientregister, ungefär som patientjournaler, på något sätt skulle vara skyddat från otillbörlig användning. Men så är tydligen inte fallet.

Socialministern hänvisade i sitt svar till att datainspektionen skall göra en översyn. Men min fråga gäller inte bara databaserade patientregister utan också patientregister över huvud taget – det kan ju röra sig om mindre patientregister som inte ligger på data. Finns det alltså inte något skydd i lagen som innebär att patientregister inte får användas hur som helst?

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Den sista frågan vill jag inte på rak arm svara på – alltså om huruvida det finns något skydd i lagen för patientregister i allmänhet, alltså även små register som, föreställer jag mig, privatläkare kan föra över sina patienter. Men det var inte det som fråga ursprungligen gällde, utan frågan gällde City Akutens begagnande av sitt register. Den frågan faller uppenbarligen under datainspektionen. Det kommer alltså att ske en utredning i och med att datainspektionen har begärt ett yttrande.

Till frågan hur det förhåller sig med andra register och användningen av dessa får jag återkomma i ett annat sammanhang. Det är i och för sig också en intressant fråga.

Vad det är för lagstiftning som omfattar dessa register vill jag, som sagt, inte på rak arm svara på.

MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag är mycket nöjd med att datainspektionen skall granska det sätt på vilket just City Akuten använder sitt register. City Akutens agerande och dess sätt att använda patientregister väcker vissa farhågor för framtiden. Jag har litat på att läkarna haft egna etiska regler som de handlat efter. Men om det här skulle peka på nya användningsområden vad gäller patientregister – dvs. att man får använda dessa för politisk påverkan eller kanske för att sälja till någon firma som marknadsför sjukvårdsvaror och att man då kan hitta kunder direkt i patientregister – anser jag nog att det finns ett behov av att skydda patientregistren för sådan hantering. Jag är dock nöjd om socialministern lovar att se över detta område och att, om det visar sig finnas sådana brister som jag har pekat på, återkomma till ärendet.

ringskassorna konstaterat att möjlighet inte finns att, i tillräcklig omfattning, verifiera redovisningen avseende det centrala sjukförsäkringssystemet eller att stämma av genom sjukförsäkringsregistret genererade utbetalningar mot försäkringskassans redovisning.

Med anledning av revisorernas påpekande pågår ett arbete där riks-försäkringsverket och riksrevisionsverket går igenom problemet och prövar möjligheterna att finna en lösning på detta.

Socialdepartementet hålls fortlöpande informerat om det pågående arbetet. Om åtgärder från regeringens sida kan komma att erfordras för att finna en lösning på problemet är ännu för tidigt att avgöra.

MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret!

Jag hade väntat mig att socialministern skulle ha preciserat litet mera hur länge arbetet har pågått och hur långt det har kommit. Vi har inom försäkringskassan bara hört talas om att riksrevisionsverket och riks-försäkringsverket har haft en dialog. Som ledamot och vice ordförande i en kassa måste jag tala om att vi betraktar detta som mycket allvarligt. När vi har en utbetalning på 5,4 miljarder och vi inte får revisorernas godkännande i den delen känns det mycket svårt att vara styrelseledamot.

Revisorerna säger att de inte kan verifiera redovisningen eller avstämma utbetalningarna mot kassans redovisning. Det är inte vårt fel, utan bristerna ligger i den stora centraldatorn i Sundsvall, för vilken riks-försäkringsverket är systemansvarigt. Denna stora dator kan bara redovisa totalsummorna och kan inte splittra upp dem i delposter på olika kontor.

Vi tycker i styrelsen att detta är orimligt. Vi är ju ansvariga för verksamheten men kan inte på något sätt påverka utformningen av redovisningssystemet så att revisorerna kan skriva att de har granskat förvaltningen och funnit den vara i sin ordning.

Det är inte första året som detta händer, utan det var likadant i fjol, och därför är vi nu mycket otåliga. Det framkommer i socialministerns svar att det är lika för alla kassor, och det förstår vi; alla går ju över stordatorn i Sundsvall.

Vi har då från styrelsen skrivit till både socialdepartementet, riks-försäkringsverket, riksrevisionsverket och vårt förbund, Försäkringskassaförbundet, och påtalat situationen. Vi kan inte vänta längre, och jag skulle vilja att socialministern talade om när det kommer ett nytt system, helst ett lokalt system.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag kan i och för sig ha en viss förståelse för otåligheten, eftersom denna fråga tydligen går flera år tillbaka i tiden. Vad jag nu kan konstatera är att läget nu är det att de båda myndigheterna tillsammans bedriver ett aktivt arbete för att finna en lösning på problemet. Nästa avstämningstillfälle lär vara redan i denna vecka, och då kommer det troligen fram ytterligare information om huruvida man kan komma överens om den fortsatta hanteringen.

Det finns därför inte på nuvarande stadium anledning för regeringen att ta

något initiativ, utan vi får hoppas att dessa myndigheter inom en inte alltför avlägsen framtid knäcker problemet på ett för båda parter tillfredsställande sätt. Om de inte klarar det får vi naturligtvis återkomma till frågan om det behövs något initiativ från regeringens sida.

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Svar på frågor

MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag hade i detta inlägg tänkt fråga efter tidsplanen. När man har väntat så otåligt i flera år låter en vecka inte särskilt avskräckande, och därför kan jag lugna mig och försäkra mig om socialministerns stöd i denna fråga. De här båda verken behöver en påkörare. Vi kan inte som uppdragsgivare – jag är själv utsedd av regeringen – nöja oss med nuvarande tingens ordning.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1989/90:226 om Citygruppens fortsatta verksamhet

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig om regeringen är beredd att vidta några åtgärder för att säkra Citygruppens fortsatta verksamhet.

Citygruppen bedriver uppsökande och förebyggande arbete bland barn och ungdomar i Stockholms city. Sådant arbete är en kommunal angelägenhet.

Enligt uppgifter från socialroteln i Stockholm skall Citygruppen inte läggas ned. Gruppens arbete kommer alltså att fortsätta.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret.

Jag är mycket väl medveten om att detta är ett arbete som betraktas som en kommunal angelägenhet, men man kanske skall ta upp en diskussion om det verkligen skall vara det, med tanke på att Citygruppens verksamhet vänder sig till många ungdomar som bor långt utanför Stockholms kommuns område, framför allt långt utanför det distrikt som de nu tillhör och vars budget belastas. Det här är en diskussion som har förekommit under flera år, och inte minst personalen har ställt krav på att det skall tas ett övergripande ansvar för denna verksamhet.

Det som är problematiskt är att vi kan stå här i kammaren och ha stora debatter om det ökade våldet på gator och torg och om ungdomarnas situation, där alla kommer med mycket kloka och seriösa förslag, medan verkligheten ute på socialbyråerna och distrikten är sådan att det inte finns några pengar till verksamheten. Eftersom denna verksamhet inte är lagstadgad enligt de sociala lagarna är det den som man måste skära i.

Det är beklämmande att det var först efter det att nyheten kommit ut och det började skrivas i tidningarna som halva löften gavs. Det är inte mer än så länge – det finns inga garantier för att verksamheten får vara kvar. Jag har talat med personalen på Citygruppen så sent som på eftermiddagen nu i dag,

och de visste fortfarande inte om verksamheten skulle få vara kvar i obantat skick. Det visar litet hur man ser på problemen.

Det är lätt att komma med stora, vackra ord och säga att det är viktiga frågor, men när det kommer till den ekonomiska politiken, som har utplundrat kommuner och landsting på pengar under så många år att de tvingas skära i sådana verksamheter, måste man diskutera om det bör tas ett övergripande ansvar för dessa frågor som kanske inte skall ligga kvar på kommunen.

Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Den frågan kan naturligtvis diskuteras. Jag har en viss förståelse för att Stockholms kommun anser att det inte är självklart att de ensamma skall stå för finansieringen av en verksamhet som berör större delen av Stockholms län men även människor som kommer från helt andra håll i landet och uppehåller sig i Stockholms city. Det finns rätt mycket förnuft i arbetsfördelningen på detta område, som innebär att ansvaret för att lösa problemen ligger så nära verkligheten som möjligt. Det sambandet bör inte brytas.

Detta är en fråga som i någon mån berör samtliga storstadsområden, och det kan finnas skäl att diskutera hur finansieringen av sådan här verksamhet skall ske. När jag får ett besked från Stockholms stadshus att verksamheten inte kommer att läggas ned utan kommer att fortsätta, utgår jag från att det är ett riktigt besked och att det är det som gäller.

GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag hoppas att det är så, men det är beklagligt att det beskedet inte har gått fram till personalen. Jag vet inte vad kommunikationsstörningarna beror på, men personalen är alltså inte säker på att det förhåller sig på detta sätt.

Jag noterar med viss tillfredsställelse att denna diskussion inte är främmande för socialministern. Det är alldeles riktigt att problemen berör storstadsregionerna och inte bara Stockholm, även om Stockholm är mest utsatt. Det är också riktigt att det inte bara gäller ungdomar från randkommunerna till Stockholm utan också ungdomar från hela landet, framför allt sommartid.

Det finns anledning att ta upp frågan om var det övergripande ansvaret skall ligga. Jag tycker, precis som socialministern, att det är förnuftigt att decentralisera beslutsfattandet för att lösa problemen, men det måste också föras en förnuftig finanspolitik på centralt håll, så att det finns några medel att spela med över huvud taget. Jag tror att det saknas i detta fall. Vi får återkomma till den diskussionen.

Jag noterar med tillfredsställelse att socialministern är intresserad av att diskutera någon annan form av huvudmannaskap för just den här typen av verksamheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig vilka initiativ regeringen avser att ta för att intentionerna i plan- och bygglagen om ett förenklat och mindre detaljreglerat bygglovsförfarande skall vinna tillämpning.

Det framgår av motiven till frågan att det främst är två förenklingar i PBL som Agne Hansson tänker på. Den ena är kommunernas möjlighet att undanta vissa åtgärder från krav på bygglov. Den andra är byggnadsnämndernas möjlighet att använda ett enklare förfarande i bygglovsärenden.

När det gäller undantag från kravet på bygglov är det riktigt att den möjligheten använts endast i begränsad omfattning. Olika skäl anförs för detta. Ett är att många kommuner på grund av det ökade bostadsbyggandet inte haft resurser att också ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser, där kravet på bygglov minskas. Ett annat är att en del kommuner beslutat att tills vidare satsa på en generell förbättrad service och ett enkelt bygglovsförfarande i stället för att minska kravet på bygglov inom vissa områden. Ett tredje är att kommunerna nu arbetar med att ta fram de översiktsplaner som PBL kräver, och som skall redovisas före den 1 juli 1990, och att det framför allt är i arbetet med dessa planer som det kommer att visa sig inom vilka områden lättnader i bygglovskravet kan genomföras.

När det gäller det enklare förfarandet i bygglovsärenden vill jag erinra om att vi fram till år 1991 befinner oss i ett övergångsskede då den gamla byggnormen fortfarande får tillämpas som alternativ till plan- och bostadsverkets nybyggnadsregler, som ansluter till PBL. För närvarande genomförs en mycket omfattande utbildning av landets byggnadsinspektörer i de nya reglerna och den nya andan. Det är min förhoppning att resultatet av utbildningen skall visa sig under nästa år.

Plan- och bostadsverket har till uppgift att följa utvecklingen och förmedla kunskaper och erfarenheter samt vid behov ta initiativ till förändringar beträffande bl.a. PBL och dess tillämpning. Ett resultat av detta är de förslag som redovisats i den proposition (prop. 1989/90:37) med förslag till förenklingar i PBL som regeringen lämnade till riksdagen i oktober.

Uppföljningen av PBL fortsätter nu. Bl.a. studeras hur möjligheterna till bygglovsbefrielse utnyttjats. En särskild utvärdering av nybyggnadsreglerna är planerad att börja i april. Nästa rapport kommer att lämnas under hösten 1990.

Jag är lika angelägen som Agne Hansson om att PBL:s förenklingar skall slå igenom. Jag kommer därför att följa utvecklingen noga och när resultat föreligger från den av mig nu redovisade uppföljningen av PBL-lagstiftningen vidta de åtgärder som kan visa sig erforderliga för att lagen skall få den tillämpning som riksdagen avsåg.

AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret. Det var ett långt och analyserande svar.

Den nya PBL-lagstiftningen ger klara direktiv om att byggnadsnämnderna skall underlätta och förenkla för den enskilde. Det framgår inte minst av

Svar på frågor

11 kap. 1 § andra stycket. Det verkar i praktiken på sina håll som om detta har haft mycket dålig genomslagskraft. Exempel på exempel kan jag rada upp där byggnadsnämnder, stadsarkitekter och byggnadsinspektörer lever kvar i ett detaljreglerande och ett begränsande av den enskildes möjligheter att i den nya lagstiftningens anda få bestämma mer över hur hon eller han vill utforma sitt boende och byggande.

Det finns naturligtvis olika skäl som man från byggnadsnämnderna kan anföra mot att följa förenklingen. Det har tagits upp i svaret. Detta kan vålla problem för många genom att de tvingas överklaga, byggtiderna blir längre och det fördyrar bygget.

Nu håller man på med tillämpningsföreskrifter. De skall ta form inom boverket. Det är viktigt att andan av förenkling och underlättande kommer till uttryck. Det är viktigt att man har klart för sig att man kan göra undantag när det gäller bygglov. Jag tycker att bostadsministern klart har gett uttryck för det jag bl.a. syftar till med min fråga, att vi skall vara med och förenkla. Bostadsministern har tagit upp detta i proposition 37, vilken han också nämnde. Där har han undantagit vissa saker. Jag vill fråga bostadsministern, fast det kanske är självklart efter det förtydligande jag fick: Kommer övervägandena från departementet även i fortsättningen att ske i en anda av att undanta och förenkla?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Svaret är ja.

AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det förtydligandet. Jag tror att det är mycket viktigt att man ute i kommunerna nu uppfattar bostadsministerns vilja att förenkla, så att förenklingarna kommer till stånd. Tydligt krävs mer information, eftersom man, som jag ser det, inte har kommit längre. Är i så fall bostadsministern beredd att fundera i de termerna?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Som jag sade i svaret skall den arbetsgrupp för PBL-introduktion som finns leda en landsomfattande utbildning i PBL av främst byggnadsinspektörerna. Där tror jag att precis den anda som både Agne Hansson och jag är överens om att PBL-lagstiftningen har kommer att framgå ganska tydligt. Det är de människor som arbetar praktiskt med frågorna ute i våra kommuner som vi naturligtvis har anledning att ge utbildning och information. Det jag nämnde var ett exempel på detta.

AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det är mycket bra att dessa problem uppmärksammas i den utbildning som skall ske. Därmed borde man antligen få de här människorna att förstå att de måste börja tänka i samma banor som vi har gjort i denna lagstiftande församling, när vi har velat få till stånd större möjligheter för den enskilde att vara med och påverka sitt boende och sitt byggande. Jag tolkar också svaret som att bostadsministern även i fortsättningen är beredd att följa boverkets arbete och ge klara och entydiga direktiv

i den riktning som vi båda eftersträvar, nämligen att förenkla, underlätta och ge bättre möjligheter för den enskilde. Jag tackar för det.

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

17 § Svar på fråga 1989/90:199 om saneringen av "sjuka hus"

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringens beslut om dispens från lånebestämmelserna för att sanera bostadsområdet Dalen är att betrakta som ett prejudikat och när regeringen avser att besluta angående stiftelsen Telgebostäders ansökan.

De saneringsprojekt som fått särskilt ekonomiskt stöd har genomförts dels för att skapa bättre inomhusmiljö för de boende, dels för att öka kunskaperna om vilka saneringsåtgärder som bör väljas för att resultatet skall bli så bra som möjligt. Projekten är således också att se som kunskapsinhämtning. Varje projekt har bedömts utifrån detta. Stödet till saneringen av bostadsområdet Dalen är ett sådant projekt. Beslutet är därför inte prejudicerande.

Regeringen har fattat beslut om stöd till stiftelsen Telgebostäder för sanering av ett bostadsområde i Järna.

ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Herr ministern säger inte vilket beslut regeringen fattade när det gäller Telgebostäder. Jag utgår från att det var ett positivt beslut.

Allergier är ett stort problem i vårt samhälle. Vart tredje barn och var fjärde vuxen har drabbats av allergier eller överkänslighet. Det är två miljoner människor vi talar om. Besvären utgörs av eksem, astma, hösnuva m. fl. Det är barnen som drabbas hårdast, dels därför att deras immunförsvar inte är färdigbildat, dels för att de i mycket hög grad vistas i dåliga miljöer. Daghem är ofta nybyggda. De är byggda på det moderna sättet. De är mycket täta och dåligt ventilerade. Skolor är, som vi vet numera, eftersatta när det gäller underhåll, städning och sådana saker.

Orsakerna till allergier är förstås många. Vi hanterar 55 000 kemiska produkter i vårt samhälle. En hel del av de produkterna är byggnadsmaterial. Vi vet i dag att byggnadsmaterial, och även andra förhållanden som gäller byggnation, nämligen fukt, mögel och dålig ventilation, spelar stor roll. Men det viktiga är att resultatet av allt detta faktiskt är att inomhusmiljön ofta är farligare för hälsan än utomhusmiljön. Luften är sämre. Mer än 1 000 människor i vårt land dör varje år på grund av astma.

Medan vi har kommit i gång bra med miljöförbättrande åtgärder på de områden som vi har vant oss vid att betrakta som miljöfarliga, är det fortfarande som om samhället i mycket hög grad stod handfallet inför de dåliga inomhusmiljöerna. 1979 blev Dalen, det område som numera kallas för Skandalen, inflyttningsfärdigt. Nu, först tio år senare, har man kommit i gång med en sanering.

Ministern säger att ombyggnaden med förmånliga räntevillkor inte är att

betrakta som något prejudikat för de många områden i vårt land där det finns liknande problem och där ändringar behöver göras. Men efter vilka regler beslutar då regeringen när det gäller den här typen av stöd? Vad skall alla de hundratusentals människor som bor i de här dåliga miljöerna förvänta sig i framtiden?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag tar den första av Annika Åhnbergs frågor. Det har fattats ett positivt beslut för stiftelsen Telgebostäder och för dem som bor i det ifrågavarande området i Järna.

Sedan måste varje objekt bedömas för sig. Eftersom de flesta av dessa bostadsområden tyvärr är mycket nya, gäller det att göra ett undantag från den 30-årsregel som annars tillämpas. Ett undantag ger alltså möjlighet att gå in med ombyggnadsåtgärder och ombyggnadslån, men man kan aldrig säga att exakt samma formaliteter som gäller för ett område också skall gälla för ett annat. Varje bostadsområde är någonting för sig och måste bedömas på den grundvalen. Dessa bedömningar skall alltså göras av länsbostadsnämnderna. Regeringen kan alltså bevilja ett undantag från 30-årsregeln.

För saneringen av bostadsområdet Dalen har det också lämnats tilläggs-lån, vilka begränsats till högst 50 000 kr. per lägenhet. I det fallet gäller samma villkor också för Telgebostäders område i Järna. Jag vill alltså betona att det är länsbostadsnämnden som har att fatta de formella besluten i sammanhanget och därmed också slutgiltigt bestämma storleken på tilläggs-lånen, som dock uppgår till högst 50 000 kr.

ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag delar bostadsministerns uppfattning att man naturligtvis inte kan fatta de här viktiga besluten på basis av några generella regler utan att det måste bli en enskild prövning i de olika ärendena. Men utgångspunkten måste ändå vara att hyresgästerna i dessa områden inte skall drabbas av kostnaderna för saneringen. Jag vill därför fråga om vi är överens om den utgångspunkten. I så fall måste jag ställa följdfrågan: Vad skall göras förutom att man beviljar undantag från 30-årsregeln? Ett undantag löser ju på intet sätt hela finansieringsfrågan. Även om man får lån med förmånliga räntevillkor, blir det en mycket tung kostnadsbörda. Vad avser regeringen att göra för att hyresgästerna inte skall drabbas av kostnaderna?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag har vid flera tillfällen sagt att det viktigaste och själva utgångspunkten måste vara att lägga ett ansvar för produkten på dem som har producerat den, på byggindustrin i dess olika delar. Jag har gett den särskilda arbetsgruppen för sjuka hus uppdraget att med förtur ta fram ansvarsbestämmelser för detta område. Jag väntar gruppens förslag före årsskiftet.

Vidare arbetar vi med att ta fram särskilda regler för innehållsdeklaration när det gäller byggmaterial och för de olika egenskaper som ett byggmaterial skall ha. Det pågår vid statens provningsanstalt ett arbete med att ta fram metoder för att mäta emissioner när det gäller byggmaterial. Det är också nödvändigt att få fram regler och bestämmelser för att man skall kunna inne-

hållsdeklarera byggmaterial och därmed skapa den kunskap som behövs, om de problem som Annika Åhnberg har tagit upp skall kunna klaras.

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Svar på frågor

ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag delar bostadsministerns uppfattning att ansvaret givetvis vilar på dem som har tillhandahållit materialet och dem som har fört ut produkterna på marknaden. Det är glädjande att höra att statsrådet förväntar sig besked från arbetsgruppen före årsskiftet. Det är ju egentligen ganska bedrövtligt att det har tagit så här lång tid. Vi har ju ganska länge vetat att det som kallas sjuka hus ger upphov till stora problem. Innehållsdeklaration är också mycket bra, men jag undrar om ansvaret kommer att kunna utkrävas retroaktivt i de områden där det redan finns problem, eller kommer reglerna att gälla enbart i framtiden?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Vi har ju alltid besvär när det gäller att stifta retroaktiva lagar. Det viktiga är att klara ut vad som skall gälla framöver och att ansvaret kommer att läggas på producenten. När det gäller de brister som redan har uppstått får vi undersöka om det finns några framkomstvägar, så att vi kan rätta till det hela. I dag kommer alltså producenten helt undan sitt kostnadsansvar för saneringen. Det naturliga vore i Telgebostädernas fall att producenten, dvs. den som har ansvaret för produkten, fick ta kostnaderna för att lösa problemen, så att varken skattebetalarna eller de boende drabbas. Det är dithän som jag hoppas att vi skall kunna komma med hjälp av de nya ansvarsbestämmelser som jag, som ett av mina allra första initiativ som bostadsminister, gav arbetsgruppen i uppdrag att ta fram.

ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Om detta är vi helt överens och ju fortare det kommer till stånd, desto bättre är det, eftersom problemen tenderar att växa hela tiden. Min fråga beträffande de hyresgäster som redan har drabbats kvarstår. Vad avser regeringen att göra ytterligare för att de hyresgäster som bor i områden som redan är i behov av sanering inte skall drabbas ekonomiskt av de oerhört stora kostnader som det rör sig om?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Det är just därför som vi när det gäller de sjuka husen har lämnat tilläggsån, preciserade till ett visst högsta belopp per lägenhet, utöver det förmånliga ombyggnadsstöd som vi redan lämnat. Detta är alltså ett uttryck för vår vilja att hjälpa till, så att det blir en bra sanering i områdena. Om det därtill kommer en del på hyresgästen, kan jag här varken dementera eller bekräfta. Vår vilja att hjälpa till tar sig uttryck i dessa tilläggsån, som lämnas vid sidan av de sedvanliga ombyggnadslånen.

ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag är glad att bostadsministern har en god vilja att hjälpa till, så att hyresgästerna inte drabbas, men tyvärr tror jag att tilläggslånen

inte räcker. Jag anser att regeringen behöver göra ytterligare ansträngningar för att hålla hyresgästerna skadeslösa.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1989/90:218 om ersättningsanspråk enligt plan- och bygglagen

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Sonia Karlsson har frågat mig när regeringen avser att förelägga riksdagen en proposition om när ersättningsanspråk enligt plan- och bygglagen skall aktualiseras.

Plan- och bostadsverket och lantmäteriverket har i den promemoria som Sonia Karlsson nämnt i motiven till sin fråga föreslagit att kommunen efter mönster från naturvårdslagen (1964:822) och kulturminneslagen (1988:950) skall kunna förelägga den som kan komma att drabbas av skada på grund av ett beslut om detaljplan att inom viss tid ange sina ersättningskrav och att det i princip inte skall vara möjligt att få högre ersättning än den då yrkade.

Verkens förslag i detta avseende fick ett blandat mottagande under remissbehandlingen, bl. a. riktades kritik mot förslaget från rättssäkerhetssynpunkter.

För egen del anser jag att detta förslag – och även andra av verkens förslag – kräver ytterligare överväganden, innan det är möjligt att säga om något förslag till lagändring kan komma att föreläggas riksdagen. Jag vill också framhålla att det även utan lagstiftningsåtgärder givetvis är möjligt för kommunen att genom förhandlingar och avtal i förväg klara ut ersättningsfrågan med en viss fastighetsägare.

SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret.

Ett syfte med plan- och bygglagen var ju att öka kommunernas möjlighet att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i privat ägo och samtidigt garantera att inga enskilda skulle drabbas ekonomiskt av kommunens bevarandeambitioner. Kommunerna har ju därför fått rätt att i detaljplan eller områdesbestämmelser införa skyddsbestämmelser. Den fastighetsägare som anser att dessa bestämmelser påverkar fastigheten negativt har rätt att väcka talan om ersättning inom två år från det att detaljplanen har vunnit laga kraft. Enligt plan- och bygglagens anda skall man ju i detaljplanläggning visa alla konsekvenser före beslutet, så att både politiker och allmänhet vet vad man tar ställning till. Eftersom talan om ersättning på grund av skyddsbestämmelser kan väckas upp till två år efter det att planen har vunnit laga kraft, kan ju inte kostnaden beräknas innan detaljplanen har blivit fastställd. Det har fört med sig att kommunerna inte vågar använda skyddsbestämmelserna, bl. a. för att det inte skall uppkomma rättsfall och för att det är osäkert ekonomiskt. När man inte använder skyddsbestämmelserna utvecklas alltså inte heller någon praxis.

I bostadsministerns svar sägs att det vid remissbehandlingen förekom kri-

tik mot förslaget från rättssäkerhetssynpunkter. Min kommentar till det är att den goda avsikten att hålla privatpersoner skadeslösa inte förändras därför att man får väcka talan före detaljplanens fastställelse i stället för efter. De är i stället önskvärdt och helt i PBL:s anda att vid planarbetet få frågan prövad och genom diskussioner, förhandlingar och, som så ofta, kompromisser få fram ett förslag, som är till gagn både för den enskilde och för det allmänna, samt inte minst att göra det möjligt att för framtiden bevara kulturhistoriskt intressanta byggnader och miljöer. Jag har därför en följdfråga till bostadsministern: Avser regeringen att under våren 1990 lägga fram en proposition i denna sak?

Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Nej, vi avser att återkomma med resterande delar när det gäller PBL våren 1991. Då är det ytterligare arbete som den särskilda arbetsgruppen nu genomför i strävan att utvärdera tillämpningen av PBL färdigt. Gruppen lämnar då sina förslag, och avsikten är att vi sedan skall återkomma till riksdagen efter sedvanlig remissbehandling av förslagen. Det vi lämnade till riksdagen i oktober i år är de smärre förändringar som det inte rårde några speciellt delade meningar om vid remissbehandlingen av den första promemoria som denna arbetsgrupp lämnade. De delar av den där det vid remissbehandlingen framkom motstridiga synpunkter har vi velat penetrera ytterligare, och de kommer därför tillbaka i den andra proposition som skall lämnas till riksdagen, år 1991.

SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Jag förstår, bostadsministern, att det kan finnas flera krångliga saker – det vet vi sedan PBL antogs – men jag menar att just den del som handlar om skyddsbestämmelser inte hör dit. Det är ingen besvärlig lagteknisk förändring. Jag tycker därför att man skulle kunna återkomma till riksdagen före 1991. För min del får jag därför återkomma i den här frågan vid den allmänna motionstiden. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1989/90:203 om utdömandet av straff för kvinnomisshandel

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Margareta Gard har i sin fråga, med anledning av en nyligen meddelad tingsrättsdom, anfört att rättsreglerna inte synes vara tillfyllest för att förhindra att kvinnodiskriminerande kulturmönster tas till intäkt för förmildrande domar vid övergrepp mot kvinnor. Hon har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder med anledning av detta.

Enligt uppgift har den aktuella domen överklagats.

Rent allmänt vill jag bara hänvisa till att jag tidigare i år i interpellations-svar berört de allmänna regler i brottsbalken som gäller beträffande straffmätning och påföljdsval. Några ytterligare kommentarer skall jag inte göra, eftersom frågan berör en pågående rättegång.

MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret på min fråga.

Jag är medveten om att justitieministern inte kan kommentera ett enskilt fall, som det dessutom pågår en rättegång om. Men jag tycker ändå att det är viktigt att slå fast principerna för skydd för misshandlade kvinnor.

För våld mot kvinnor finns inga förmildrande omständigheter. Det hoppas jag att justitieministern håller med om. På alla kvinnors vägnar beklagar jag att det vid hot och misshandel av kvinnor finns lagmässigt utrymme för hänsynstagande till kulturell och etnisk bakgrund. I ett fall gällde misshandeln en värnlös gravid kvinna. Det känns speciallt oroande, då jag vet att det finns kulturer där kvinnan är mannens egendom. Jag hoppas att den gamla tesen fortfarande gäller, att inför lagen är vi alla lika. På jämställdhetsområdet har vi i Sverige kommit långt i förhållande till många andra länder, och det är en position som vi skall slå vakt om.

Det är tyvärr många kvinnor som hotas och misshandlas i vårt land. Hur många det är är det svårt att ha en exakt uppfattning om, eftersom övergreppen ofta sker inom hemmets väggar och mörkertalen därför är stora. Många kvinnor vågar inte anmäla misshandel, och det är inte heller ovanligt att polisanmälningar tas tillbaka, dels av hänsyn till barnen och omgivningen, dels av rädsla för repressalier från mannen.

Jag vill ställa frågan till justitieministern om hon är beredd att noga följa hur lagarna tolkas och används på detta för kvinnor så viktiga område och om justitieministern är beredd att ändra lagstiftningen, om det visar sig att lagen inte ger kvinnorna ett fullgott skydd.

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! I justitiedepartementet följer vi kontinuerligt rättsutvecklingen på olika områden. Det gäller naturligtvis även ett så viktigt och för närvarande uppmärksammat område som kvinnomisshandeln. Om vår lagstiftning i något avseende skulle visa sig icke vara till fyllest, kommer regeringen givetvis att vidta de åtgärder som behövs för att ändra lagstiftningen.

MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Det känns betryggande, justitieministern, att höra att utvecklingen följs. Jag vill än en gång säga att det är oerhört viktigt att vi följer händelseutvecklingen noga. Det gäller ofta kvinnor som har en väldigt svag position i samhället. Därför måste vi speciellt såsom lagstiftare ha ögonen på vad som händer, dels för kvinnornas skull, dels för barnens skull.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1989/90:217 om kriminalvårdsanstalten i Hudiksvall

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Sigríd Bolkéus har frågat mig om och när den sedan länge planerade nya kriminalvårdsanstalten i Hudiksvall blir verklighet.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av 1988 års budgetproposition skall en ny lokalanstalt uppföras i Göteborg och de nuvarande lokalanstalterna i Halmstad och Vänersborg bytas ut. De nya lokalanstalterna i Göteborg och Halmstad kommer att tas i bruk under budgetåret 1990/91. Byggstarten för anstalten i Vänersborg beräknas ske under samma budgetår. När dessa byggen är färdiga har den långsiktiga plan för anstaltsbyggandet som beslutats av riksdagen genom 1974 års kriminalvårdsreform och principplanen från år 1980 i det närmaste fullföljts.

Det råder för närvarande stor osäkerhet om det framtida behovet av anstaltsplatser, bl.a. till följd av beläggnings- och klientelutvecklingen. Kriminalvårdsstyrelsen säger i anslagsframställningen för budgetåret 1990/91 att det bl.a. mot den bakgrunden är rimligt att den av riksdagen antagna planen för anstaltsbyggande nu blir föremål för omprövning. Men styrelsen framhåller samtidigt att man i det sammanhanget måste ta ställning till vad som skall göras med de anstalter som befinner sig i sådant skick att deras återstående brukningstid är mycket begränsad. Här nämner styrelsen bl.a. lokalanstalten i Hudiksvall.

Det ligger i sakens natur att en plan av det slag det här är fråga om bör revideras om förutsättningarna för den ändras. Det framhölls också av justitietskottet vid ställningstagandet till principplanen år 1980. Regeringen kommer att i 1990 års budgetproposition redovisa sin bedömning av vad som bör göras.

SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret, som var långt ifrån positivt.

I massmedia förekommer sällan inslag eller reportage om hur situationen är för personal och intagna på våra gamla cellfängelser, som byggdes under mitten av 1800-talet. Däribland är Hudiksvallsanstalten; den är från 1869. Där är cellerna – eller bostadsrummen, som de kallas – små. Man har två duschar på 25 man. Där finns en liten verkstadsavdelning. Ett mindre förrådsutrymme används till skollokal. I motionsrummet får tre personer plats samtidigt. Sjukrum saknas. En korridor används som matsal. Listan kan göras längre.

Herr talman! Hur skulle personalen kunna förverkliga sina mål om vård i stället för förvaring i dessa otidsenliga lokaler, där förstagångare måste blandas med tungt belastade och ca 60 % av de intagna betecknas som narkotikaberoende? Naturligtvis är personalen glad att få ingå i ett projekt för att försöka få anstalten så drogfri som möjligt, men t.o.m. att ordna behandlingsassistenten och projektledaren ett arbetsrum är ett problem.

De människor som säger att det inte skall vara bekvämt att sitta i fängelse tänker inte på att fängelserna också är en arbetsplats där personalen har rätt till drägliga arbetsförhållanden och möjligheter att utveckla sitt vårdarbete.

En ny sluten anstalt har länge planerats för Hudiksvall, och tomt finns. Jag måste fråga justitieministern: Är det nu osäkrare än någonsin om det kan byggas någon ny anstalt i Hudiksvall?

Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Det är helt riktigt som Sigríd Bolkéus säger, nämligen att vi har ett antal anstalter som är från 1800-talet och som är i mycket dåligt skick. Det finns planer för nybyggnation av anstalten i Hudiksvall. Men mot bakgrund av den osäkerhet vi för närvarande känner när det gäller behovet av utbyggnad av anstalter och med hänsyn till att överväganden av detta slag bör ske i budgetpropositionen hoppas jag att Sigríd Bolkéus har förståelse för att jag ändå inte här kan redovisa regeringens planer för ett enskilt byggnadsprojekt.

SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Det är ju en tidsfråga hur länge personalen orkar hålla hoppet och arbetsglädjen uppe. Man kan ju säga att personalen på våra gamla fängelser är en tålmodig grupp som inte högljutt ställer krav, trots att de har både tunga lyft, inte minst i köket, och dålig ventilation samt saknar hissar och har arbetsamma trappor att frakta varor i. Yrkesinspektionen har ju också påpekat de många bristerna på Hudiksvallsfängelset. Det är ju inte lätt att göra förändringar i en byggnad som är 120 år gammal. Det satsas inte heller några vidare resurser på en gammal anstalt som enligt nuvarande planer, åtminstone den hittills gällande, skall ersättas med en ny.

På alla arbetsplatser poängteras ju att personalen är verksamhetens största resurs. Det tycker jag är något som också i allra högsta grad borde gälla inom kriminalvården. Men jag får väl nöja mig med det svar jag fått i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på frågorna 1989/90:208, 213, 225 och 228 om rörelsehindrade ungdomars rätt till gymnasiestudier

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Rosa Östh, Barbro Sandberg, Elisabeth Fleetwood och Rolf L Nilson har ställt frågor till mig om rörelsehindrade ungdomars gymnasieutbildning. Frågorna avser såväl kostnader för utbildning, boende och omvårdnad som information om när regeringen avser att lägga fram ett förslag i ämnet.

I juni månad lämnade 1989 års handikapputredning ett delbetänkande med förslag om gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade ungdomar och om social omvårdnad och habilitering i anslutning till utbildningen.

Handikapputredningens delbetänkande har under sommaren och en bit in på hösten i år varit ute på remiss. För närvarande bereds frågan inom regeringskansliet med sikte på proposition till riksdagen våren 1990.

ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Tack för svaret, även om det inte var särskilt klarläggande.

Det är ju alldeles nödvändigt att regeringen lämnar en lägesbeskrivning för denna verksamhet, först och främst naturligtvis för den grupp ungdomar

som detta gäller. Men det är också av intresse för riksdagen att se i vilken mån regeringen hörsammar riksdagens upprepade beslut och uttalanden. I fråga om den här verksamheten gäller att den för närvarande lever under ett avtalslöst tillstånd, vilket ju i sig måste betraktas som otillständigt.

De parter som skulle överlägga om kostnadsfördelningen kunde ju inte komma överens, men trots det beslutade regeringen att frångå sitt kostnadsansvar från den 1 januari 1987. Redan det var ett risktagande varigenom dessa ungdomar verkligen utsattes för en många gånger skönsmässig bedömning. Det ledde till att riksdagen på förslag av socialutskottet redan våren 1987 uttalade att regeringen och staten ändå måste ha ett ansvar för att dessa ungdomar kunde beredas en fungerande gymnasieutbildning.

Sedan dess har såväl socialstyrelsen som Kommunförbundet och Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar uttalat att rådande förhållanden inte är bra. Man har påtalat att staten bör återta sitt kostnadsansvar. Efter detta beslöt riksdagen den 27 april 1987 att staten bör ha ansvaret för de svårt rörelsehindrade ungdomarnas gymnasieutbildning. Bakom det uttalandet står alla partier utom socialdemokraterna. Den 17 maj, slutligen, riktade riksdagen, på förslag av ett enigt konstitutionsutskott, kritik mot regeringen för dess handläggning av frågan.

En enig handikapputredning har sedan föreslagit en lagstadgad rätt till gymnasieutbildning för dessa ungdomar samt att staten skall återta sitt kostnadsansvar fr.o.m. den 1 januari 1990.

Jag vill därför naturligtvis fråga: Vad kommer propositionen att innehålla – mot bakgrund av vad som har skett?

BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag vill också tacka för svaret, men beklagar att frågan över huvud taget har behövt ställas. Jag trodde i min enfald att det här ärendet redan hade lösts.

En enig riksdag har vid ett flertal tillfällen slagit fast att staten skall ha kostnadsansvaret för gravt rörelsehindrade elevers gymnasieutbildning. Dessutom sade KU i sitt betänkande i våras att "det krav riksdagen ställt i fråga om ansvar för berörda ungdomars gymnasiestudier inte uppfyllts på ett tillfredsställande sätt. Det borde således ha vidtagits mer kraftfulla åtgärder från ansvarigt håll för att bringa frågan till en skyndsam lösning."

För ett år sedan påpekades i denna kammare att Bengt Lindqvists tilläggsdirektiv till handikapputredningen skulle komma att fördröja ärendet minst ett år. Den profetian går ju nu i uppfyllelse. Men vad värre är, Bengt Lindqvist är på väg att försena genomförandet ytterligare ett eller kanske t.o.m. flera år genom att han inte har vidtagit några åtgärder, trots att handikapputredningen lade fram sitt delbetänkande redan i somras. Bakom det betänkandet står ju samtliga politiker i utredningen plus handikapporganisationernas representanter. Ändå skickar Bengt Lindqvist utredningen på remiss!

I förra årets debatt ansåg Bengt Lindqvist att det verkligt stora hindret var att gymnasieutbildningen för gravt rörelsehindrade ungdomar endast fanns i Stockholm och Göteborg. Även den frågan finns med i sommarens delbetänkande, och dessutom föreslås att en lagstadgad rätt för de här berörda ungdomarna till gymnasieutbildning skall införas.

Vad väntar Bengt Lindqvist på? Är det möjligen på det sättet att Bengt Lindqvist inte får gehör för sina synpunkter inom regeringen, eller bryr sig regeringen inte om vad riksdagen beslutar?

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret. Jag tror det var Rosa Östh som sade att svaret inte var särskilt klarläggande. Jag skulle vilja säga att det snarare var torftigt och anmärkningsvärt i den situation som råder.

Den 21 mars 1989 anfördes i en reservation av alla partier utom socialdemokraterna:

En betydligt mindre andel av de svårt rörelsehindrade ungdomarna än av andra ungdomar genomgår gymnasieutbildning. Ett av skälen till detta är att små kommuner tycker att det är betungande att betala för de boende- och vårdkostnader som uppkommer, ca 500 000 kr. per elev och år, vid Skärholmens gymnasium. Staten bör ha ansvaret för de svårt rörelsehindrade ungdomarnas gymnasiestudier. Vad utskottet nu har anfört bör ges regeringen till känna.

Riksdagen biföll reservationen.

Jag ber om ursäkt för att jag läser snabbt, herr talman, men det är av lätt förklarliga skäl i denna talarstol.

Den 2 maj 1989 sade ett enigt konstitutionsutskott: Av de ovan redovisade förhållandena framgår enligt utskottets mening att de krav riksdagen ställt i fråga om ansvar för berörda ungdomars gymnasiestudier inte uppfyllts på ett tillfredsställande sätt. Det borde således ha vidtagits mer kraftfulla åtgärder från ansvarigt håll för att bringa frågan till en skyndsam lösning.

Så har vi en enhällig handikapputredning, vilket flera har sagt tidigare. De här ungdomarna sitter hemma och väntar. Åren går. Vi förväntade oss en proposition denna höst. Varför fick vi ingen sådan? Kunde man inte ha skyndat på ärendet?

Startdatum skulle enligt handikapputredningen ha varit den 1 januari 1990. Är det möjligt? Naturligtvis inte i dag. Jag förstår inte att Bengt Lindqvist inte har försökt att skynda på detta ärende! Det gäller ungefär 75 ungdomar över hela landet – de svårast drabbade ungdomar vi över huvud taget kan tänka oss i vårt utbildningssystem.

ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! Också jag vill tacka för svaret och instämmer i de föregående frågeställarnas kritik av svaret. Jag tycker att det är ett tunt och luddigt svar, och jag är ganska besviken på det.

Jag skall försöka undvika att upprepa alltför mycket av vad som har sagts tidigare. Jag vill dock påpeka en sak: Det hade funnits möjligheter att lösa den här frågan under fjolåret, om riksdagen bifallit en vpk-motion som föreslog just den lösning som riksdagen har uttalat sig för men inte velat skjuta till pengar för att finansiera. Den motionen stämmer också överens med det förslag som politikerna och representanterna för handikapporganisationerna var överens om i handikapputredningen.

Det som irriterar mig i egenskap av ledamot i handikapputredningen är

att vi har jobbat snabbt för att få fram en lösning men sedan inte ser motsvarande ansträngningar – åtminstone inte positiva – från departementets och ministrarnas sida.

Det är självklart att vi är oroliga för att Bengt Lindqvist försöker få fram andra lösningar, framför allt på finansieringen, än de som har föreslagits av handikapputredningen.

Den oron delas av handikapporganisationerna. Den oron delas också av de berörda ungdomarna.

Jag tycker att vi har rätt att få ett svar i dag på vår fråga: Kommer den proposition som kommer, men kommer för sent, att innehålla förslag till finansiering av den typ som handikapputredningen föreslog, som handikapporganisationerna vill ha och som gagnar de rörelsehindrade barnen och ungdomarna?

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill först be om ursäkt för min röst, som är väldigt presad i dag.

Jag ser nu framför mig fyra talesmän för riksdagen som på ett pärlband upprepa ungefär samma argument som vi har blivit vana vid att höra under lång tid.

Handikapputredningen lade fram ett förslag i somras. Det förslaget överlämnades till oss. Det är registrerat den 19 juli, även om det på papperet är daterat juni månad. Därefter har förslaget remitterats. Det är viktigt att remittera förslag av det här slaget.

Det är *inte* på det sättet att handikapputredningen har föreslagit att den ordning som gällde förut skulle återtas, utan man lägger fram förslag – vilket jag är glad för – som går betydligt längre, dels med den lagfästa rätten, dels med en utvidgning av antalet skolor, vilket jag också har talat för.

Förslaget är så omfattande att jag på en punkt är förvånad över handikapputredningens eget tänkesätt, nämligen hur man kunde föreställa sig att vi skulle klara detta så att det gick i kraft fram till den 1 januari 1990.

Vi skyndar på. Det är möjligt att vi måste gå till lagrådet med den rättighetsfråga som är inbyggd – den var nämligen inte riktigt så enkel som handikapputredningen föreställt sig. Jag kan emellertid försäkra herrskapet att några fördröjningar av denna ganska trista fråga skall det inte bli.

Herr talman! Sedan vill jag gärna ställa en motfråga till Rolf L Nilson. Jag blev litet förvånad över påståendet om politiska manipulationer i kulisserna. Vad är det för någonting? Avses möjligen ett samtal som jag beställt men ännu inte har haft med ledamöter i socialutskottet om en kommande proposition som riksdagen har beställt? Är det detta som kallas för politiska manipulationer i kulisserna, så tycker jag att Rolf L Nilson avslöjar en ganska betänklig inställning till samarbetet mellan regering och riksdag.

ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Ja, de här argumenten behöver upprepas, det är alldeles tydligt.

Bengt Lindqvist säger att det måste ta tid att få fram propositionen. Jag är

litet förvånad över att det skall behöva ta sådan tid att formulera en proposition, eftersom beställningen är så pass tydlig som den är.

Om det nu är så att vissa delar måste prövas av lagrådet, borde det ha varit möjligt att bryta ut den del som gäller i dag och se till att de ungdomar som i dag bereds undervisning vid Skärholmens och Angered's gymnasier fick bli föremål för ett statligt kostnadsansvar. Jag vill fråga Bengt Lindqvist varför det inte var möjligt att göra på det sättet. Eller kan han tänka sig att göra en omprövning i den frågan?

BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Bengt Lindqvist säger att vi upprepar samma argument som tidigare. Ja, det är självklart, som Rosa Östh påpekade – detta är ju en fråga som kommer tillbaka år efter år. Det lär ta minst fyra fem år innan frågan är utredd.

Bengt Lindqvist säger vidare att utredningen lade fram sitt betänkande i mitten av juli och att förslaget sedan har gått ut på remiss. Men det står ju också i utredningen att man förutsätter att man kan börja med Skärholmen och Angered, medan Umeå kan vänta eftersom där inte finns någon utbildning i dag.

Jag undrar hur man tänker sig att lösa detta. Jag vet att Bengt Lindqvist har varit inne på att kommunerna tjänar pengar. Är Bengt Lindqvist fortfarande inne på den linjen, att kommunerna skall betala en viss summa för denna omsorg? Då kan man ju fråga sig varifrån kommunerna skall ta de pengarna egentligen. Det är ju familjerna som står för kostnaderna i dag.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag hoppas att jag inte uppfattade rätt, när jag tyckte att Bengt Lindqvist verkade irriterad över att vi är fyra som ställt frågor. Att vi är fyra beror naturligtvis på frågans vikt och på att vi alla är upprörda över den handläggning som har skett. Då blir det flera som vill debattera.

Risken är ju nu den, att många av de här ungdomarna inte kan vänta på att få chansen till denna utbildning. Den utbildning som de prioriterar kan de ofta inte få i sin hemkommun, och det betyder att de måste välja en utbildning som kanske bara är den näst bästa, eller kanske den näst näst bästa, i stället för den som skulle ge dem den bästa tillvaron i framtiden och den största glädjen av att kunna delta i samhällets alla aktiviteter, inte minst då i yrkeslivet.

Bengt Lindqvist sade att man skyndar på så mycket man kan. Låt mig säga att en skyndsam handläggning är det sista man kan påstå att det här ärendet har drabbats av.

ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! Jag är ledsen att jag inte uppfattade Bengt Lindqvists svar på den avgörande frågan, nämligen om propositionen kommer att följa handikapputredningens förslag till finansiering av verksamheten. Detta har ju varit den stora haken, och det är i princip detta som både konstitutionsutskottet och riksdagen genom socialutskottet har uttalat sig om.

Om man accepterar finansieringssättet, finns det egentligen ingen anled-

ning att inte införa det – även om andra delar av handikapputredningens förslag tar tid och behöver belysas närmare.

Jag har kanske inte använt riksdagssvenska när jag har uttalat mig om manipulation och politiskt spel i kulisserna. Det är givetvis Bengt Lindqvist obetaget att prata med vem han vill om vad han vill, men det jag har sagt speglar mera direkt reaktionerna från handikapporganisationerna och mina egna reaktioner, nämligen min medvetenhet om att vi är oeniga om hur finansieringen skall se ut. Det är detta som är haken!

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Ytterligare några saker bara.

Riksdagen skall få den proposition som riksdagen vill ha – det är i varje fall min ambition. Men jag kommer nog – Rolf L Nilson må ursäktas mig – att vilja ha ett och annat samtal med folk i socialutskottet, just därför att det mera är riksdagens än min proposition, eftersom det var en så klar beställning.

Tydligheten i riksdagens beställning tillåter jag mig att sätta ett frågetecken för, Rosa Östh. Är det någonting som är luddigt och inrymmer alla möjliga lösningar så är det faktiskt det uttalande som riksdagen har gjort. Det är en av svårigheterna här. Hade riksdagen velat påskynda denna fråga, är det alldeles rätt som Rolf L Nilson säger: då kunde ni ha beslutat i enlighet med den vpk-motion som fanns och återfört pengarna till det system som vi ändrade på. Det hade varit att visa hjältemod. Det som ni nu säger förbleknar litet grand mot bakgrund av er handlingsförlamning i det läget, om nu brådskan var det mest centrala.

Till sist, herr talman: Det är ingen katastrof för de svårt rörelsehindrade elever som har inträtt i den nya lösningen. Elevtillströmningen har förra året och detta år fortfarande varit god. Elevtillströmningen är lika god som tidigare, och antalet elever växer. Det finns alltså ingen anledning att säga att det system som vi infört har lett till att elever måste stanna hemma. Däremot behövs det fler gymnasier, eftersom totalt sett fler i den här gruppen behöver få möjlighet till gymnasieutbildning, men det är en helt annan fråga.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tycker inte att Bengt Lindqvist här skall tala om handlingsförlamning. Om någon har varit handlingsförlamad i detta sammanhang är det faktiskt regeringen. Anledningen till att det pärlband som irriterar Bengt Lindqvist uppträder är att riksdagen inte kan ta ansvar för den föreliggande situationen, medan regeringen har en större toleransförmåga i det sammanhanget.

Man kan inte alls, Bengt Lindqvist, hänvisa till att tillströmningen är tillfredsställande. Det mesta tyder på att tillströmningen sker från intilliggande områden, inte som avsett är från hela landet. Men jag hälsar ändå med tillfredsställelse beskedet i svaret att propositionen i stort sett kommer att innehålla det väsentliga, nämligen att staten skall överta kostnadsansvaret.

BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Bengt Lindqvist talade om en lagrådsremiss. Jag vill peka på att folkpartiet i motioner i många år har anfört att omsorgslagen borde utvidgas. Jag tycker att det förhållandet att vissa ungdomar på grund av att de är handikappade inte kan få den skolutbildning som de behöver är ett typexempel på att vi har rätt när vi ställer detta krav.

Nu säger Bengt Lindqvist att det inte är någon katastrof för dessa ungdomar. Jo, det är en katastrof både för ungdomarna och för deras familjer att behöva utsättas för en sådan förnedrande behandling som vi vet att de blivit drabbade av. Bengt Lindqvist har t.o.m. själv uppmanat någon att söka socialbidrag för att få gå i skola. Det systemet har vi faktiskt inte här i Sverige.

Beträffande elevtillströmningen är det kanske så, som Rosa Östh sade, att anledningen till att den inte har minskat är att man tar in elever från Stockholm. Det framgår dock, Bengt Lindqvist, faktiskt av utredningen att elevtillströmningen från landet i övrigt har minskat.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Vi hade hoppats att den här utbildningen skulle kunna starta den 1 januari 1990. Att så inte sker är fullt klart i dag. Jag skulle vilja ställa frågan: Har Bengt Lindqvist i dag någon uppfattning om vid vilket datum den kan starta, den 1 juli 1990 eller den 1 januari 1991? Kan de som väntar på denna utbildning få en fingervisning om hur länge de skall få vänta?

Bengt Lindqvist menade vidare att det här inte är någon katastrof. Vad skall då anses vara en katastrof för en svårt drabbad enskild människa? Jag har inte möjlighet att här gå igenom allt det material som vi studerade i konstitutionsutskottet i våras. Naturligtvis är det en katastrof för de enskilda som drabbas. De otillfredsställande förhållanden som tidigare rätt råder såvitt jag förstår än i dag. Inga åtgärder har vidtagits. Jag tror inte heller att man skulle ha klarat uppgiften att förbättra förhållandena.

ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! När det gäller begreppet katastrof får man skilja mellan samhälleliga och individuella katastrofer. Det är möjligt att det inte är en samhällelig katastrof att elever får vänta ytterligare ett år, men det kan kanske vara en katastrof för enskilda elever, och det är tillräckligt illa.

Det allvarliga med fördröjningen är att den frestar på förtroendet för riksdagen och i förlängningen också på förtroendet för regeringen. Jag tycker att handikappolitiker och företrädare för handikapprörelsen borde ha rätt att använda sina begränsade resurser och sin energi åt annat än sådana här ganska små frågor, som borde vara lätta att lösa.

Överläggningen var härmed avslutad.

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! I ett interpellationssvar till Ulla Tillander den 9 november i år angav jag att jag med socialstyrelsen skulle ta upp frågan om en informationskampanj om de nuvarande möjligheterna att driva alternativ barnomsorg.

Birgit Friggebo har mot den bakgrunden frågat mig om jag kommer att avråda från att informationskampanjen också omfattar den allmänna förskolan i Lund och Uppsala.

Mitt svar är nej.

BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret på min fråga. I den interpellationsdebatt som vi hade för ett antal dagar sedan kunde man notera en viss tveksamhet från Bengt Lindqvist beträffande försöken med allmän förskola. Jag har velat försäkra mig om att Bengt Lindqvist nu inte skulle sätta käppar i hjulet för socialstyrelsens informationskampanj, och det är utmärkt att jag har fått ett nekande svar på den punkten. Det gör det möjligt för socialstyrelsen att gå ut och sprida kunskap om detta projekt. Jag skulle som en komplettering vilja fråga om Bengt Lindqvist kommer att rekommendera socialstyrelsen att beskriva den här allmänna förskolan.

Arken i Lund är ett helkommunalt projekt. Det är en förskola med låga avgifter för föräldrar, vilket ger möjligheter för föräldrarna, även för föräldrar med låga inkomster, att gå ned till sex timmars arbetsdag. Det blir också lägre kostnader för kommunen, vilket innebär att man kan använda en väl utbildad personal och kan få en bra pedagogik. Man har också lägre personaltäthet på de här förskolorna, och det är personalen och även föräldrarna nöjda med. Man har också tänkt sig en vetenskaplig utvärdering.

Allt detta är socialdemokraterna i Lund emot. De vill lägga ned den här förskolan. Mot bakgrund av att Bengt Lindqvist nu inte vill avråda från en informationskampanj om detta projekt vill jag också ställa en andra fråga: Delar Bengt Lindqvist därmed inte socialdemokraternas i Lund uppfattning att denna förskola skall läggas ned?

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Det var bra att Birgit Friggebo tog upp påståendet om att socialdemokraterna vill lägga ned den allmänna förskolan i Lund. Direkt efter valet träffades en uppgörelse mellan socialdemokraterna, miljöpartiet och vpk om en nedläggning av denna småbarnsförskola, eller allmänna förskola, som den numera kallas. Trots detta inrättade den borgerliga regimen i sista minuten, innan man överlämnade makten, ytterligare två allmänna förskolor, och detta minskade naturligtvis handlingsutrymmet för den nya majoriteten.

Det finns nu ett beslut från juni i år som innebär att någon nedläggning inte skall ske. Däremot har man ändrat taxorna så att de är mer i överensstämmelse med vad som gäller för övrig barnomsorg i Lund. Dessutom har

man erbjudit förskolan vissa förstärkningsåtgärder. Det är riktigt att man har avböjt detta och vill fortsätta att arbeta i nuvarande former.

Jag kommer för min del inte att lägga mig i vilket innehåll socialstyrelsens informationskampanj får, men jag vill göra Birgit Friggebo uppmärksam på att frågan gällde alternativ barnomsorg. Som Birgit Friggebo själv säger är denna förskola mera en variant av den kommunala barnomsorgen, och det är väl en fråga som socialstyrelsen får ta ställning till. Vi har många alternativ inom den kommunala barnomsorgen, och detta är ett. Om den finns det olika meningar, i huvudsak av pedagogisk art, vilka jag inte här tänker gå in på.

BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Jag tänker inte pressa Bengt Lindqvist på ett besked om hur han kommer att samtala med socialstyrelsen. Hur regeringen umgås med sina myndigheter är också en konstitutionell fråga. Men statsrådet skall inte försöka att komma runt detta genom att säga att det inte handlar om att stoppa detta försök och lägga ner verksamheten.

Man höjer nu avgiften från 225 kr. i månaden till över 1 000 kr. Detta gör det omöjligt för människor med låga inkomster att gå ner till sex timmars arbetsdag. Avgiften för förskolan ökar med hundratals kronor, och därmed är projektet förstört. Dessutom måste man ha mer personal på daghemmet, trots att personalen inte vill ha det. Den pedagogik som man har arbetat fram förstörs då. Man vill dessutom inte ha s.k. åldersindelade grupper, eftersom också detta betyder att pedagogiken förstörs, och att det därmed inte är en allmän förskola.

Jag vill återigen fråga Bengt Lindqvist om han inte delar uppfattningen att det är värdefullt att man också inom kommunen har olika alternativ och att det är föräldrarna och personalen som skall bedöma om verksamheten är bra eller dålig.

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Den romantisering kring den här lösningen som Birgit Friggebo nu, och ännu mer i interpellationsdebatten, ägnar sig åt kan jag inte instämma i. Jag vet att det finns mycket allvarliga invändningar dels av fördelningspolitisk natur, eftersom denna avgift är särklassigt lägre än den vid andra daghem som drivs under motsvarande omständigheter, dels av pedagogisk natur.

Den pedagogiska diskussionen får naturligtvis föras mellan förskollärarna, kommunen och föräldrarna i Lund. Jag kan bara konstatera, att om Lunds kommun vill ha den här typen av verksamhet, utgör statsbidraget inget hinder. Detta har vi allesammans kunnat konstatera, eftersom verksamheten bedrivs som kommunal barnomsorg.

BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Spelar det inte någon roll för Bengt Lindqvist om föräldrarna vill ha den här verksamheten och om de är mycket nöjda med den?

Nu säger Bengt Lindqvist att det är en allvarlig invändning från fördelningspolitisk synpunkt att man har kunnat möjliggöra en låg avgift, 225 kr. i

månaden, och att detta samtidigt innebär att det blir billigare för kommunen. Det vore en sak om kommunen subventionerade den här verksamheten mer än annan barnomsorg, men det är inte fråga om detta.

Det är själva uppläggningsen av verksamheten med lägre personaltäthet, väl utvecklad pedagogik och åldersindelade grupper som ger möjlighet till dessa låga avgifter och som också ger möjlighet för låginkomsttagare att gå ner till sex timmars arbetsdag och ha råd med detta. Kan Bengt Lindqvist förklara för mig vad det är för nackdel med ett sådant system från fördelningpolitisk synpunkt?

Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att Birgit Friggebo återigen förfaller till en romantisering av detta. Det är en lösning som något har karaktär av happy hour, dvs. de som har ekonomisk möjlighet att ställa upp på dessa öppettider premieras.

De som vill ha sina barn i denna speciella form av verksamhet har hittills premierats genom den mycket låga, vilket jag håller med om, avgift som har uttagits. Det är väl närmast ansvaret för helheten som gör att den nuvarande kommunledningen inte anser att detta undantag från vad som gäller för alla andra föräldrar är politiskt motiverat.

BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Jag förstår inte vad det är för romantiskt i att man beskriver en verksamhet som finns i verkligheten. Det här är ju inte någonting som jag står och hittar på. Här finns barn, föräldrar och förskollärare och människor från hela Sverige som sökt sig dit för att kunna arbeta i denna verksamhet.

Jag hade hoppats att Bengt Lindqvist skulle avstå från att använda det här rundsnacket om happy hour. Detta är till fördel för låginkomsttagare, som därmed har möjlighet att gå ner till sex timmars arbetsdag. Det förvånar mig oerhört att man kan få höra en socialdemokratisk minister stå och döma ut ett sådant system.

Nej, det skall kosta mer, det skall vara mer personalresurser, dyrare verksamhet. Detta leder fram till att vi får färre barnomsorgsplatser i landet. Jag beklagar mycket den fortsättning som debatten här i dag om detta utmärkta alternativ inom den kommunala barnomsorgen har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1989/90:205 om lärarstrejken och elevernas rätt till undervisning

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Hugo Hegeland har med anledning av den pågående lärarstrejken frågat utbildningsministern vilka åtgärder han avser att vidta för att de elever som drabbas av strejken skall få sin lagenliga rätt till undervisning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

När de offentligt anställda tjänstemännen för snart 25 år sedan tillerkändes konflikträtt uppmärksammades under förarbetena också att en arbetsinställelse bland dem kunde leda till att medborgarna gick miste om samhällsprestationer som de kunde ha en lagstadgad rätt till. Man ansåg dock inte att detta borde leda till någon särskild begränsning i fråga om stridsåtgärderna. Bl.a. skulle strejk och lockout få förekomma. Så är också fallet enligt den nu gällande lagen om offentlig anställning.

Någon ovillkorlig rätt för elever att få undervisning under konflikt finns således inte.

Givetvis skall skolmyndigheterna likväl försöka hålla eleverna skadeslösa så långt det går. De måste emellertid enligt gällande regler i avtal och förordning i egenskap av arbetsgivare beakta den arbetsrättsliga principen om neutralitet för anställda som inte direkt berörs av konflikten. Möjligheterna att upprätthålla verksamheten fullt ut är därför i praktiken begränsade.

Enligt min bedömning, bl.a. mot bakgrund av erfarenheterna från tidigare konflikter på skolområdet, är det först om konflikten blir långvarig och t.ex. pågår över ett terminsslut, som problemen för eleverna blir riktigt allvarliga. Möjligheterna att söka till annan utbildning kan t.ex. påverkas.

Jag utgår från att konflikten inte skall vara så länge. Om så trots allt skulle bli fallet, har regeringen beredskap att exempelvis ändra intagningen till olika utbildningar.

HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Anledningen till min fråga är den makabra situation som vi faktiskt har. Jag undrar hur långt man egentligen tänkte för 25 år sedan när man gick med på att man även inom den offentliga sektorn skulle kunna ha strejk och lockout. Villkoren är där så annorlunda. Arbetsgivaren tjänar t.ex. på en strejk, och staten kommer nu att tjäna 300 milj. kr. i månaden på att lärarna går i strejk. Detta kan inte vara något incitament för staten att snabbt lösa frågan.

Samhället förlorar på det hela, och givetvis förlorar eleverna också. Jag trodde att eleverna hade lagenlig rätt till utbildning, men det har de alltså inte. Det är så ordnat att rätten för dem som redan har utbildning tar över så att de som inte har utbildning drabbas och utbildningen fördröjs.

Vi har försatt oss i en delikat situation. Möjligheten att upprätthålla verksamheten är, som statsrådet säger, i praktiken begränsad.

Statsrådet säger att problemen för eleverna blir riktigt allvarliga om konflikten skulle bli långvarig, t.ex. pågå över ett terminsslut. Bli de då inte så allvarliga att man kan säga att det är fråga om en samhällsfarlig konflikt? Regeringen har då verkligen en möjlighet att ingripa och avbryta strejken. Hur skall man kunna lösa det hela om problemen blir allvarliga? Man kan visserligen ändra på intagningen, men det är fråga om den utbildning som eleverna går miste om. Där har man mycket små möjligheter, eftersom det inte kan råda någon skolplikt när det inte finns någon undervisning. Skolplikt förutsätter att det bedrivs undervisning i skolorna. Man kan ju inte tvinga eleverna till skolan. Det är inte mycket man kan göra, och tiden går.

Nu är visserligen statsrådet optimist. Men om konflikten blir långvarig,

kan man då inte tala om samhällsfarliga konsekvenser? I så fall bör regeringen ingripa.

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Svar på frågor

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Frågan om i vilken utsträckning en konflikt på det här området är samhällsfarlig avgörs i särskild ordning, och det vill jag inte gå närmare in på i dag. Det tillhör inte mitt kompetensområde. Det jag har beskrivit är de möjligheter vi inom utbildningsdepartementet har att för tredje man, i det här fallet eleverna, lindra effekterna av en konflikt.

Det är naturligtvis eleverna, såsom Hugo Hegeland säger, som drabbas hårdast i det här sammanhanget. Även om man skulle beskriva detta som en besparing för staten på si eller så många hundra miljoner kronor per månad, ser naturligtvis statens företrädare, i det här fallet utbildningsdepartementet, mycket allvarligt på saksfrågan, och vi önskar att strejken skall få ett snabbt slut. Om konflikten kommer att sträcka sig långt fram i tiden har vi möjligheter att lindra de besvär som kan komma att drabba eleverna, framför allt de elever som skall söka till utbildningar med början efter årsskiftet och som därför är beroende av att få de betyg som behövs för ansökningarna. Detta är vårt kompetensområde.

HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Statsrådet säger att han har möjlighet att lindra verkningarna av konflikten. Det brukar sägas om läkare att de har möjlighet att lindra patienternas plågor men sällan att undanröja orsaken till plågorna. Detta är ju inte särskilt mycket att komma med.

Det intressanta är att FN i går antog en konvention om skydd för barns mänskliga rättigheter. Syftet är att betona barnens rättigheter, bl.a. till utbildning. Men är det då, herr statsråd, inte rena hyckleriet att Sverige skriver under den här konventionen? Denna rättighet gäller ju inte om man inte kan komma fram till en avtalsuppgörelse. Borde inte konsekvensen bli att staten som arbetsgivare anstränger sig för att lägga fram rimliga förslag, så att man kan nå en uppgörelse och det blir någon mening med att vi skriver under internationella konventioner som garanterar barnens rätt?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Jag utgår från att de som för statens räkning har att hantera avtalsrörelsen med den budgivning som där sker enligt gällande regler anstränger sig för att konflikten skall lösas så snabbt som möjligt.

Jag har fått en fråga från Hugo Hegeland om hur eleverna kan skyddas, så att de får sin lagenliga rätt till undervisning. Mitt kompetensområde rör vad som händer i skolorna. När det gäller den arbetsrättsliga lagstiftningen på området får Hugo Hegeland föra en debatt med ansvarig fackminister.

HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för tipset och vill då bara konstatera att statsrådet erkänt att möjligheterna att upprätthålla undervisningen fullt ut i praktiken är begränsade. Det är tydligen inte mycket som utbildningsdepartementet och än mindre statsrådet kan göra. Tiden får alltså gå, och det kom-

mer att uppstå en verkligt allvarlig situation. Då kommer säkerligen eleverna att framhålla strejkens samhällsfarliga konsekvenser, och då får väl andra myndigheter tänka om.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:214 om skatteöverenskommelsens betydelse för studerande med studiestöd

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Hans Dau har frågat utbildningsministern om han anser att det förslag som ligger i propositionen om kompensation för vissa skatteeffekter till studerande med studiemedel är tillräcklig kompensation för de kostnadsökningar som skatteöverenskommelsen åsamkar de studerande eller om han avser att framlägga kompletterande förslag för att komma upp till den nivå som är nödvändig för att studiestödet skall behålla sitt reella värde. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Genom att studiemedelsbeloppet beräknas som en viss andel av basbeloppet får de studerande automatiskt kompensation för ökade levnadsomkostnader. Såväl studiemedlens bidrags- som lånedel påverkas av förändringar av basbeloppet. Kopplingen till basbeloppet medför att prisförändringar som inträffar under år 1990, enligt gällande regler, får effekt på studiemedlen först under år 1991. Det förslag till förtida uppräknings av basbeloppet vid beräkning av studiemedel som regeringen har förelagt riksdagen innebär emellertid att de studerande får kompensation för vissa höjningar av indirekta skatter redan från början av år 1990. De studerande kommer därigenom att få full kompensation för effekterna av skatteuppgörelsen.

HANS DAU (m):

Herr talman! Jag tackar Göran Persson för svaret.

Först måste jag ställa en kompletterande fråga. I svaret talar Göran Persson om en förtida uppräknings av basbeloppet. I den proposition som föranlett denna fråga sägs det helt klart att det egentligen inte skall bli någon kompensation för de extra kostnader som skatteuppgörelsen förorsakar. Det skall inte ges någon automatisk kompensation för extraordinära prishöjningar, skriver statsrådet själv i propositionen. Tydligt har man ändrat uppfattning sedan man skrev propositionen, om jag skall tro svaret.

Göran Persson säger i svaret att de studerande därigenom kommer att få full kompensation. Det innebär att man räknar upp basbeloppet med 2 %. Om man beaktar de remissvar som har lämnats från olika instanser – som borde vara trovärdiga – till den här skatteutredningen kan man t.ex. läsa att konsumentverket säger att enbart en breddad moms kommer att innebära att prisnivån och KPI höjs med 5,6 %. Dessutom tror man att boendekostnaden kommer att öka med ungefär 10 %.

Den nämnda höjningen av basbeloppet med drygt 5,6 % skulle således vara otillräcklig och leda till att värdet av studielånet urholkas. Vi vet att

det här gäller under två år. Ni föreslår dock en höjning med 2 % på ett år. Handelsbanken säger i dag i massmedia att man räknar med minst 3 % bara för momshöjningen under nästa år. Dessutom kommer boendekostnaderna till.

Kan skolministern verkligen påstå att full kompensation för effekten av skatteuppgörelsen har givits i och med den här propositionen?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Det är naturligtvis en mycket komplicerad bedömning, Hans Dau. Vi är dock inte säkrare i bedömningen än att vi också har gett SPK i uppdrag att göra en mycket noggrann genomgång av de effekter skatteuppgörelsen har på prisutvecklingen för dessa grupper. Skulle det vid genomgången visa sig att SPK kommer fram till att vi har bedömt prisutvecklingen för lågt, är det vår ambition att se till att vi kompenserar fullt ut enligt SPK:s bedömning.

Många gör uppskattningar av vad det här betyder i olika avseenden och uppgifterna korsar varandra något. Jag tror att det är ganska klokt att vi avvaktar och ser vad SPK slutgiltigt gör för bedömning av kostnadsutvecklingen.

HANS DAU (m):

Herr talman! Det är riktigt som skolministern säger att uppgifterna korsar varandra. Jag kan referera till vad CSN, som har hand om dessa frågor och studerar dem väldigt noga, säger. Nämnden säger nämligen att det är en dramatisk höjning av boendekostnaden. Prishöjningen på basvaror och boende slår mycket hårt mot de studerande. Räkna med en väsentlig värdeminskning av studiestödet.

Även TCO:s studerandegrupp, studentförbundet, SACO/SR och sjuksköterskornas elevförbund har sagt att det kommer att få dessa följder. I sin slutkommentar pekar konsumentverket på försämrad ekonomi under studietiden, att kvinnorna drabbas och att det blir ökade sociala och könsmässiga snedrekryteringar.

Tar skolministern inget intryck av CSN:s, konsumentverkets och de andra organens hårda, negativa omdömen? I stället för att vänta på vad de här utredningarna skall ge, har man lagt fram en proposition som är uppenbart otillräcklig. För att dessa grupper inte skall drabbas, hade det inte varit bättre att man redan nu hade tagit intryck av remissvaren och uttalandena från de olika verken?

Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Alla är klara över att uppgörelsen om den nya skattereformen har förhandlats fram under hösten. Det har skett med stor kraft och i imponerande takt. En lång rad konsekvenser gör sig naturligtvis successivt gällande efter en sådan genomgripande förändring av vårt ekonomiska liv. Vi har alla ambitionen att se till att grupper som exempelvis de studerande och pensionärerna får sin rättmätiga kompensation i sammanhanget.

För min del har jag ansvar för studiemedelssystemet. Jag tar självfallet intryck av en lång rad remissinstanser. Den lösning vi har valt är att vara öppna

för kompensationsnivån och att för vår del uppskatta den till 2 %. Samtidigt ger vi SPK i uppdrag att se över om det är en korrekt bedömning. Om så inte skulle vara fallet får vi återkomma och se till att det justeras på ett riktigt sätt. Jag tror att det är den enda rimliga och möjliga vägen. Det är naturligtvis alltid tacksamt att läsa ur remissyttrandena och utifrån dem försöka konstruera motsättningar som faktiskt inte existerar i verkligheten.

HANS DAU (m):

Herr talman! Det sågs att denna överenskommelse har kommit fram ganska snabbt, men propositionen är ju skriven med anledning av uppgörelsen, och den är lagd vid regeringssammanträdet den 9 november. Det har alltså funnits tid att bedöma detta.

Det är tacksamt att läsa remissvaren. Jag har inte så mycket tid här i frågestunden, men jag skulle annars kunna läsa allt som t.ex. CSN – där jag själv har varit med i styrelsen och deltagit i utformandet av remissvaret – skriver om hur allvarligt man ser på detta och vilka effekter man bedömer att detta kommer att få på olika områden. Räntorna, som inte berörs direkt i allra första hand, kommer ju att bli mycket besvärande för de studerande. Det har man helt klart konstaterat. CSN påpekar att bestämmelserna om återbetalningstiden kommer att medföra att vissa med inte alltför höga inkomster vid pensionsåldern kommer att få fortsätta att betala tillbaka sina studieskulder i ytterligare 17 år.

Det finns således mycket att studera närmare. Jag hoppas att skolministern är intresserad av att återkomma i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1989/90:185 om skåp för förvaring av utkvitterade vapen inom hemvärnet

Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag avser att verka för att hemvärnet tillhandahåller vapenskåp i samband med utkvitterande av vapen.

Utbyte av musergevär mot Ak 4 har skett under den senaste 10–15-årsperioden, och detta kommer att fortsätta de närmaste fem åren. Innan en person antas i hemvärnet sker en noggrann personalkontroll och personbedömning. Det fordras också att hemvärnsmannen har fått grundutbildning så att han kan hantera vapnet, eller att han har genomgått en omskolningsutbildning innan vapnet lämnas ut till honom.

I samband med utbildningen och vid överlämnningen av vapnet till den enskilde sker en genomgång av gällande förvaringsbestämmelser. Bestämmelserna är likartade för alla hemvärnets eldhandvapen, dvs. den vitala delen och ammunitionen skall förvaras väl åtskilt från själva vapnet. Syftet med dessa bestämmelser är att en obehörig inte skall kunna få tag i ett komplett vapen. Tyvärr har det undantagsvis förekommit att förvaringsbestämmelserna inte följts ordentligt, och enstaka vapen har kommit i orätta händer.

Nuvarande bestämmelser för vapentilldelning och vapenförvaring är enligt min mening tillräckliga även när hemvärnets nu går över till Ak 4.

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Svar på frågor

KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka försvarsministern för svaret.

Kriminologen Lcif G W Persson sitter med i en utredning, och han har i samband med detta arbete sagt att han vill att en skärpning av bestämmelserna för vapeninnehav skall skc. Det skall gälla en skärpning för reglerna vid förvaring av vapnen.

Men i fråga om hemvärnets tillhandahållande av vapen finns inga bestämmelser om vare sig vapenskåp eller vapenställ. Detta är märkligt eftersom det inte är några dåliga vapen man delar ut till hemvärnets, utan det är fråga om automatvapen. Även om man inom hemvärnets får den utbildning om vapen och om hur dessa skall förvaras som försvarsministern redogjorde för är det inte på något vis här fråga om samma restriktivitet som när det gäller jaktvapen. Jag anser det vara litet konstigt att inte samma regler skulle gälla i fråga om jaktvapen som i fråga om vapen från hemvärnets.

Jag vill fråga försvarsministern vad det är för skillnad på ett jaktvapen och ett vapen från armén. Farligheten måste ju vara densamma. Om man ser på den marknad för vapen som finns kan man konstatera att det är arméns vapen som har förekommit vid väpnade rån, och inte jaktvapen. Förhållandet borde alltså utifrån detta vara precis tvärtom, nämligen att man kunde vara mindre restriktiv med jaktvapen och mer återhållsam vad gäller att dela ut arméns vapen och tillåta att dessa förvaras i hemmen.

Är det det faktum att det i fråga om jaktvapen är den enskilde som får betala medan det i stället är armén som står för kostnaderna vad gäller hemvärnets som gör att man är så njuugg när det gäller förvaring av vapen? Eller är det något annat?

Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag skall lämna några sakuppgifter. Det finns ca 700 000 licensvapen samt drygt 100 000 hemvärnsvapen i de svenska hemmen. Dessutom har officerare och poliser tillsammans ca 50 000 vapen. Antalet stulna vapen uppgick under åren 1972–1986 till totalt ca 9 000. Försvarets andel var 80–90 per år. Huvuddelen av försvarets vapenförluster sker genom inbrott i vapenförråd. Hemvärnets andel av de stulna vapnen är endast några få procent.

Riksdagen har helt nyligen konstaterat att denna andel av vapenförlusterna är ringa. Riksdagen fann inte heller något behov av att ändra nuvarande bestämmelser. Mitt råd till Karl-Erik Persson är att han skall studera riksdagens beslut i denna fråga. På det sättet får han det mest utförliga svaret.

KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Min oro när det gäller arméns vapen delas av en del av dem som är med i hemvärnets. Detta kommer sig av risken för inbrott i hemmet i och med att man går över från den gamla mausern till den mer attraktiva Ak4. Uppgifter rörande vapeninnehav är ju inte hemliga, utan de finns lätt-

tillgängliga. Jag menar att det skulle vara självklart att man får tillgång till ett vapenskåp i och med att man går över till ett vapen som Ak4. Det finns alltså personer inom hemvärnet som delar min oro i denna fråga, och de anser att kostnaderna för anskaffande av vapenskåp skulle ligga på försvaret. I och med att man gör en insats för det svenska försvaret i händelse av krig eller i annat syfte borde försvaret stå för kostnaden.

Personligen anser jag det vara konstigt att man har helt andra restriktioner kring jaktvapen. Den situation vi har, att skillnaden mellan de olika vapenslagen är så stor, är märklig.

Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Det är nog en ringa del av personalen inom hemvärnet som hyser denna uppfattning. Den ståndpunkt jag tidigare har pläderat för omfattas av en mycket stor majoritet av riksdagen.

KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Det som sker i riksdagen skiljer sig kanske ibland från den verklighet som finns. Verkligheten är den att det finns en oro bland dem som handhar vapen för att de skall få sina hem genomsökta och att de skall mista vapnen. Det är en situation som man enligt min mening skall ta fasta på. Jag ställer också frågan varför det finns en skillnad i lagens inställning mellan dem som har jaktvapen och dem som är utrustade med hemvärnets vapen.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:212 om rikspolisstyrelsens cirkulär-anvisningar

Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat mig om rikspolisstyrelsens cirkulärmeddelande rörande handläggningen av vissa ärenden enligt den nya utlänningslagen och den nya utlänningsförordningen innebär att det av riksdagen fattade beslutet om rätt till offentligt biträde i utlänningsärenden inte gäller fullt ut.

Att en asylsökande i ett avvisnings- eller utvisningsärende i princip har rätt till offentligt biträde redan under polisutredningen framgår, som Margó Ingvardsson påpekar i sin fråga, av propositionen till nya utlänningslagen. Enligt vad som sägs i propositionen måste naturligtvis viss utredning göras innan det kan avgöras om offentligt biträde skall förordnas.

Rikspolisstyrelsen har i samråd med invandrarverket utfärdat ett cirkulärmeddelande i fråga om handläggningen av vissa ärenden enligt den nya utlänningslagstiftningen. Cirkuläret är ett allmänt råd till de lokala polismyndigheterna hur den praktiska hanteringen av utlänningsärendena kan lösas. Det som sägs i cirkuläret skall givetvis inte innebära att de beslut som riksdag och regering fattat om handläggningen m.m. av utlänningsärenden frångås på något sätt.

Jag håller med om att vad som sägs i cirkuläret om hur en framställning

från en asylsökande om att få offentligt biträde skall hanteras har fått en mindre lyckad formulering. Naturligtvis skall varje framställning om biträde lämnas över till den beslutande myndigheten som i det här fallet är invandrarverket. Inom rikspolisstyrelsen pågår det en översyn av det aktuella cirkuläret. Enligt vad jag har erfarit kommer därvid rätten till offentligt biträde redan under polisutredningen att klargöras.

MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret på min fråga.

Jag tycker att det är bra att civilministern håller med mig i uppfattningen om att rikspolisstyrelsens cirkulär faktiskt är ett avsteg från riksdagens beslut, även om civilministern förklarligt nog använder andra ord när han uttrycker detta.

Jag är nöjd med svaret på frågan eftersom det ger ett klart besked om att det är propositionens text som gäller, nämligen att en asylsökande i princip har rätt till ett offentligt biträde redan under polisutredningen. Jag är också nöjd med att min fråga har resulterat i att rikspolisstyrelsen nu får gå ut med en rättelse till polismyndigheten. Det är sällan man uppnår ett så konkret resultat av en fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1989/90:215 om flykting- och invandrarpolitiken

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Tom Heyman har mot bakgrund av *dels* ett enskilt ärende som gällde s.k. uppskjuten invandringsprövning, *dels* den stora "oplanserade" invandringen frågat mig om regeringen har för avsikt att föreslå ändrade regler för invandrare och flyktingar som bättre överensstämmer med dagens problem i dessa avseenden.

Frågan är något oklar.

Jag kan givetvis inte uttala mig om omständigheterna i det enskilda fallet.

Allmänt kan jag dock säga att riktlinjerna för ordningen med uppskjuten invandringsprövning i fall då uppehållstillstånd söks på anknytning till en här bosatt person har antagits av riksdagen och har gällt sedan länge.

Ordningen innebär i korthet att invandrarverket ges möjlighet att pröva om det återopande förhållandet är seriöst. Om inte sådan möjlighet gavs, skulle det bli nödvändigt att inta en synnerligen restriktiv hållning till invandring på denna grund. Ordningen är alltså till förmån även för sökandena.

I samband med ändringar i utlänningslagen 1984 behandlades även frågan om den uppskjutna invandringsprövningen. Flertalet remissinstanser ansåg det nödvändigt att behålla gällande ordning. Även en sänkning av den gällande prövotiden om högst två år diskuterades. Om ett förhållande upphör tidigare vägs i stället omständigheter av humanitär karaktär in i bedömningen av om utlänningslagen skall få stanna. Inte heller innebar ikraftträdandet av den nya utlänningslagen (1989:529) någon ändring av reglerna om uppskjuten invandringsprövning.

Jag ser i dagsläget inte någon anledning till ändring av den nu gällande ordningen.

TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Det har varit en intensiv debatt i invandrarfrågor, senast i måndags. Då hade statsrådet här en lång interpellationsdebatt om invandrarfrågor. Det förs även i pressen en intensiv debatt i olika sammanhang.

Vi har en spontaninvandring av s.k. dokumentlösa flyktingar som myndigheterna inte längre klarar av. Kommuner dignar under kostnadsbördorna, och det finns problem med bostäder och tältläger. Samtidigt lägger invandrarverket ner ett intensivt arbete, i det här fallet med den 23-åriga Boonpha Sao Srisuk.

Jag ifrågasätter om det sker en riktig prioritering på invandrarverket. Om detta ärende är skött enligt alla konstens regler, kan jag inte finna annat än att reglerna i det här fallet slår på ett inhumant och bedrövligt sätt. Jag hade därför hoppats få svaret att det är dags att se över reglerna, och därför är jag ledsen att jag i stället har fått svaret att statsrådet är nöjd med reglerna som de är.

Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag vill bara återigen upprepa – jag vet inte hur många gånger jag i talarstolen har sagt detta – att jag givetvis inte kan kommentera det enskilda fallet. Denna fråga har inte heller något med flyktingfrågan att göra. Detta är en ren invandrarfråga, ett s.k. anknytningsfall.

Det finns en lagstiftning som har prövats vid ett flertal tillfällen av riksdagen. Senast den 31 maj i år hade vi här i kammaren en stor debatt om en ny utlänningslag. Ingen såg heller då anledning att ändra reglerna för anknytningsinvandring t.ex. på grund av giftermål. Det måste ändå finnas regler som omgärdar en sådan invandring. De regler som finns är ju till för att vi inte skall behöva vara ännu mera restriktiva och är alltså till fördel även för den sökande.

TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Jag inser att detta utgör svåra avvägningsproblem. Men jag måste ändå beklaga att dessa tolkningar görs. Tack för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1989/90:224 om brytning av vanadin i Sumåssjön

Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Iris Mårtensson har frågat mig om jag är villig att medverka till att en brytning av vanadin i Sumåssjön snarast kommer till stånd.

Nämnden för statens gruvegendom (NSG), som bl.a. har i uppgift att förvalta statens mineralfyndigheter, innehar gruvrätten till vanadinfyndigheten i Sumåssjön. Till NSG:s verksamhet hör att ta initiativ till åtgärder för att

förbättra det ekonomiska utbytet av statens gruvegendom. När det gäller NSG:s projekt i Sumåssjön, har nämnden slutfört förstudier om processtekniska förutsättningar för en eventuell exploatering av fyndigheten. Dessa återges i ett prospekt om projektet Sumåssjön, som nämnden nyligen har presenterat. Den senaste tidens uppgång av vanadinpriserna på den internationella marknaden har väckt intresset för vanadinråvara. Mot denna bakgrund informerar nu NSG potentiella svenska och utländska intressenter om fyndigheten. Det är dock i dag för tidigt att uttala sig om resultatet av detta initiativ.

Det ankommer på NSG att föra projektet Sumåssjön vidare i syfte att, om möjligt, få till stånd en gruvbrytning.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag vill först tacka industriministern för svaret på min fråga om vanadin.

Det här är ett ärende som jag ägnat mig åt i flera år. Jag tror att jag höll på att slita ut Ivar Nordbergs företrädare just med synpunkter på och frågor om att få bryta vanadin i Sumåssjön. Men skam den som ger sig.

Vi har tillgång till vanadin i Sverige, men inget bryts i vårt land. Sydafrika är ett av de dominerande producentländerna. Riksdagen har vid ett antal tillfällen uttalat att Sverige bör minska beroendet av importen från Sydafrika. Därför kan jag inte förstå varför vi inte skulle kunna komma i gång med en brytning i Sumåssjön. I dag är, precis som industriministern säger, vanadinpriset högre än vad det har varit på länge. Så lönsamheten måste vara tillfredsställande.

Jag vill också påminna om att näringsutskottet vid ett flertal tillfällen har uttalat, när vanadinfyndigheten i Sumåssjön har varit uppe till diskussion, att en inhemsk utvinning av vanadin framstår som eftersträvarsvärd ur såväl försörjnings- som sysselsättningssynpunkt.

Jag har nu stora förhoppningar om att vi snart kanske kan börja bryta vanadin i Sumåssjön. Om brytningen kom i gång, industriministern, skulle det bli ett lyft för Hälsingland.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1989/90:N16–N20 till näringsutskottet

30 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

TREDJE VICE TALMANNEN:

Sammanträdet fredagen den 8 december

Arbetsplenium denna dag kommer att fortgå till dess alla ärenden på föredragslistan är behandlade. Voteringar kan förekomma till kl. 16.00.

Sammanträdet måndagen den 11 december

Ett stort antal interpellationer väntas bli besvarade denna dag. Sammanträdet tar sin början kl. 09.00.

Sammanträdet tisdagen den 12 december

Denna dag, som tidigare var en reservdag, kommer arbetsplenium att anordnas med början kl. 10.00. Inga voteringar företas före kl. 12.00. Ärendehan-
behandlingen avbryts för frågestund kl. 14.30.

31 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 20 november

1989/90:75 av Elver Jonsson (fp) till socialministern om alkoholpolitiken:

Alkoholpolitiken är det dominerande sociala och medicinska problemet i vårt land. Det finns ett klart samband mellan bruket av alkohol och missbruket. Det finns därför starka skäl att pressa tillbaka totalkonsumtionen av alkohol.

FN:s Världshälsoorganisation (WHO) har antagit målsättningen "Hälsa för alla år 2000". Sverige har anslutit sig till denna målsättning. WHO:s hälsostrategi innehåller ett delmål om minskad alkoholkonsumtion med 25 %. Vid Nordiska rådets 37:e session 1989 beslöt rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla WHO:s mål om en 25-procentig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

Vår alkoholpolitik måste aktiveras, olika instrument för att minska totalkonsumtionen måste användas med ökad intensitet. För att nå WHO:s mål om en 25-procentig minskning måste insatserna komma till uttryck i ett stort antal initiativ. Nordiska rådets beslut om ett aktionsprogram måste ges möjligheter att nå resultat.

Systembolagets försäljningsstatistik har under senare tid tydligt pekat på att konsumtionen ökat. Under slutet av 1970-talet fram till år 1984 minskade alkoholkonsumtionen märkbart. Detta måste ses som ett resultat av riksdagens alkoholpolitiska beslut år 1977. Tyvärr har en viss avmattning för intresset att driva alkoholfrågor noterats under senare tid. Ungdomarnas attityder gentemot alkohol förefaller dessutom bli alltmer positiva och andelen ung-

domar som någon gång druckit alkohol ökar. Enligt färsk forskning rapporterar det ett uppenbart samband mellan alkoholförsäljning på krogar och gatuvåld. Det kan konstateras att det finns ett klart samband mellan graden av aktiv alkoholpolitik och totalkonsumtionens utveckling.

Utöver den konsumtion som återspeglas i systembolagets försäljning tillkommer hembränd sprit, hemtillverkat vin och skattefri försäljning. Det finns därför inget säkert mått på hur mycket alkohol som dricks i landet. Den skattefria försäljningen har fått en allt större betydelse. Det beräknas att den skattefria försäljningen uppgår till ca 10 % av konsumtionen.

En lägre alkoholkonsumtion leder till färre alkoholskadade. Omvänt innebär en höjd konsumtion en acceleration av missbruk och skador. Dessutom har internationell forskning slagit fast att om den totala alkoholkonsumtionen fördubblas leder detta till att antalet storkonsumenter fyrdubblas.

Jag vill med anledning därav fråga socialministern:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att nå WHO:s målsättning om en minskad totalkonsumtion av alkohol med 25 % i landet till år 2000?
2. Vilket stöd avser regeringen att ge Nordiska rådets beslut om aktionsprogrammet om minskad alkoholkonsumtion?
3. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att uppmuntra och utveckla drogfria miljöer och att ungdomarnas alkoholdebut senareläggas?

1989/90:76 av *Elver Jonsson* (fp) till jordbruksministern om reglerna om depositionsavgifter vid internordiska konstutställningar:

I samband med att den nordiska kulturhandlingsplanen antogs av Nordiska rådet 1988 redovisades det att konstnärer inte skall behöva betala depositionsavgift när de inom Norden för sitt alster över gränsen för utställning i grannländerna.

I TV-programmet Anslagstavlan i anslutning till Nordiska rådets session i Stockholm i vintras hade Nordiska ministerrådet följande passus, under rubriken Mindre krängel mellan de nordiska länderna:

”Om du är t.ex. konstnär och vill ställa ut i Norden så behöver du inte längre deponera pengar i tullen. Det är ett hinder mindre.”

Trots detta fick en utställning av nordisk konst i Årjäng den 2–27 september stora problem. De norska utställarna ålades att deponera 18 000 kr. om de skulle delta i utställningen. Detta stämmer inte med de beslut som fattats i Nordiska ministerrådet.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till den nordiska samordningsministern Mats Hellström:

1. Vilka regler beträffande depositioner i tullen gäller för nordiska konstnärer som vill delta i utställningar i Sverige?
2. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att intentionerna i den nordiska kulturhandlingsplanen, gällande nordiska konstnärer, om borttagande av deponeringsavgifter skall kunna fullföljas?

den 21 november

1989/90:77 av Karin Israelsson (c) till socialministern om doping:

"Dopade blev råa mördare!" Denna tidningsrubrik har vi mött den senaste tiden. Bakgrunden är att rättsläkare vid statens rättsläkarstation i Solna konstaterat att bakom minst fem av de grövsta knivmorden i Sverige ligger dopade idrottsmän. Dessa bestialiska mord har således sin grund i ett omfattande missbruk av anabola steroider.

Dopingproblemet har inte enbart idrottsliga aspekter. Det som händer för en idrottsman som har tagit otillåtna medel är inte bara utestängning från vissa matcher eller liknande. Problemet har blivit mycket större än så. Nu gäller frågan även dopingens eventuella samband med våldsbrott. Det är klart att missbruket leder till psykiska störningar och ökad aggressivitet. I och med detta utgör bruket även en fara för omgivningen.

Andra viktiga frågor som måste få en snar lösning rör möjligheten att begränsa tillgången på anabola steroider. Det finns en stor marknad för detta även utanför elitidrotten. Beräkningar som gjorts om smugglingen visar att beslagen under de två senaste åren är ungefär lika stora som den legala utskrivningen i Sverige under samma period. Tullen säger sig inte ha resurser att klara situationen. Man räknar med att beslagen bara utgör 1 % av allt som smugglas in i landet. Skärpningar i lagen om straff för varusmuggling kan vara en åtgärd som kan behövas.

En del av problemet belyses i den promemoria "Åtgärder mot doping" som för närvarande är ute på remiss. I denna föreslås bl.a. förbud mot förvärv, innehav och överlåtelse av vissa dopingpreparat. Det är dock något beklämmande att mötas av sammanfattningen: "en okontrollerad konsumtion av vissa av dessa preparat kan innebära en allvarlig hälsofara". Doping som företeelse måste fördömas hårdare än så.

Längre fram motiveras varför man valt att inte straffbelägga själva det icke-medicinska bruket med följande: "mot en kriminalisering av själva bruket talar också att medlen inte är beroendeframkallande och att brukaren själv är den som riskerar att skadas". Det är uppenbart att det inte bara är brukaren som skadas. Våldsbrotten som följer av användningen av medlen talar för det. Det är därför befogat att, såsom är fallet med narkotikan, även kriminalisera det icke-medicinska bruket.

Nu måste vi sätta in bruket av anabola steroider i sitt sammanhang: tillsammans med annat bruk av narkotika. Även om anabola steroider inte är vanebildande eller beroendeframkallande måste man se mycket allvarligt på bruket och framför allt dess konsekvenser. Bekämpningsinsatserna måste därför sättas in på bred front. Utvecklingen av nya preparat går otroligt snabbt. Man kan vid dopinglaboratorierna konstatera att antalet olika anabola steroider hela tiden ökar efter hand som metoder utvecklas för att kunna påvisa medlen vid test.

Lagstiftarens mål måste vara att ligga före och kunna ingripa på ett tidigt stadium. Därför krävs omedelbart en undersökning om sambandet mellan bruk av anabola steroider och våldshandlingar.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till socialministern:

1989/90:78 av *Maria Leissner* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööv om de kinesiska studenterna i Sverige:

Efter massakern på Den himmelska fridens torg blev situationen för de kinesiska studenter som studerade i utlandet mycket svår. Många kinesiska forskare och studenter har under sin vistelse utomlands deltagit i protestaktioner mot regeringen i Kina. Så länge de nuvarande makthavarna sitter kvar, och den politiska repressionen fortsätter, är det förenat med stora faror för dessa att återvända. Samtidigt är det många av de drygt 400 kinesiska studenterna i Sverige som inte vill bryta med hemlandet på det sätt som en asylansökan skulle innebära – inte minst för att skydda de familjemedlemmar som är kvar i Kina mot repressalier.

Mot den bakgrunden har regeringen beslutat att göra det möjligt för de kinesiska studenterna i Sverige att stanna kvar under en tid framöver genom ett erbjudande att tillåta förlängning av deras visum och genom att avsätta särskilda medel via Svenska institutet för fortsatta studier eller forskning. Invandrarministern utlovade dessutom att även de som inte fortsatte med biståndsfinansierade studier skulle ges möjlighet att under motsvarande tid stanna i Sverige utan att behöva söka asyl.

Tyvärr har de utlovade åtgärderna inte kommit att omsättas i praktiken.

De flesta studenterna har ännu inte fått något besked om en eventuell förlängning av deras visum, trots vad regeringen utlovat. Oron bland de kinesiska studenterna har därför tilltagit under hösten i takt med att deras visum gått ut. En grupp om ett sextiotal studenter i Göteborg har blivit så desperata att de vänt sig till polisen för att begära uppehållstillstånd, vilket leder till att de betraktas som asylsökande – just det som man velat undvika, inte minst av rädsla för att kvarvarande familj i Kina skall straffas. Enligt uppgift skall dessutom en student ha fått avslag av invandrarverket, och därmed hotas av utvisning.

Beträffande det utlovade studiestödet via Svenska institutet har vissa studenter fått ett regelrätt avslag på sin ansökan, medan andra fått medel enbart för ett halvår. Inte heller detta synes ligga i linje med vad regeringen via biståndsministern lovat de kinesiska studenterna.

De hundratals studenter som i somras åsåg massakern på sina kamrater i Peking, och bevittnade mordet på demokratirörelsen, har stor anledning att känna fruktan: fruktan för sitt lands framtida öde, fruktan för sina familjer och vänner i Kina, och fruktan för sin egen framtid.

Därför är det särskilt beklagligt att regeringens åtgärder, som syftat till att bistå dem i denna svåra situation, inte har kunnat genomföras. Det rimmar illa med de protester Sverige har gjort mot massakern på Den himmelska fridens torg och de solidaritetsuttalanden som gjorts till stöd för demokratiseringssträvandena i Kina.

Mot den bakgrunden vill jag fråga invandrarministern:

1. Är regeringen beredd att uppfylla löftena till de kinesiska studenterna om att förlänga deras visum?

2. Vilka åtgärder kommer i så fall att vidtas för att försäkra sig om att så blir fallet?
3. Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att studenterna i realiteten skall få de medel till fortsatta studier som anslagits till dem via Svenska institutet?

1989/90:79 av *Stina Eliasson* (c) till miljö- och energiministern om Ammerån:

Bristen på en gemensam miljö- och energipolitisk strategi hotar nu såväl långsiktiga miljö- som energimål. Detta är djupt allvarligt. Det kan leda fram till kortsiktiga och felaktiga beslut i enskilda ärenden.

Ammerån är det sista orörda vattendraget av mellanstorlek och har i alla miljösammanhang bedömts som mycket skyddsvärd. Ammerån är unik med sitt höga ph-värde. När andra vattendrag slås ut av försurning kan hotade djur och växter "övervintra" i Ammerån. Jämtlands sjöar och vattendrag har, liksom så många andra vatten, drabbats av våra och andra länders miljö-försyndelser.

Efter år av debatt skall nu Ammeråns öde avgöras. Regeringen har bollen! Den fråga som Ragunda kommun och många andra ställer sig är om regeringen skall lyssna till enskilda vattenkraftsintressenter eller på en samlad och enig miljöopinion? Kommer miljö- och energiministern att föreslå regeringen att spara Ammeråns forsar och fall för framtiden? Kan den regering som är beredd att införa energimoms och därmed lägga krokben för inhemska biobränslen hävda att Ammeråns vatten måste offras för att tillgodose vår energiförsörjning?

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor:

1. Vilken betydelse anser miljö- och energiminister Birgitta Dahl att miljö-hänsynen skall ha för beslutet om Ammeråns framtid?
2. Är Birgitta Dahl beredd att skydda Ammerån genom att införliva Ammerån med de älvar som skall förbli orörda i lagen om hushållning med naturresurser 3 kap. 6 §?

32 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 november

1989/90:230 av *Ulla Orring* (fp) till justitieministern om åtgärder mot visst slag av ungdomsbrottslighet:

Rån och stöld i våra butiker är en företeelse som förorsakar stor skada för butikägarna och upprör allmänheten. Det senaste uppseendeväckande fallet inträffade den 16 november i Stockholm, då ett fyrtiotal ungdomar invaderade en sport- och fritidsbutik i syfte att tillägna sig kläder utan att göra rätt för sig.

Reaktionen från samhällets sida står alltför sällan i proportion till skadan. I detta fall släpptes ungdomarna, enligt uppgift, efter det att deras namn antecknats. Det regelsystem och de tvångsmedel som samhället ställer upp med synes inte fungera. Glappet mellan socialtjänsten och polisen framträder alltför ofta i öppen dager.

Vilka åtgärder ämnar justitieministern vidta för att polisens och sociala myndigheters agerande i sådana fall av ungdomsbrottslighet på ett tydligt sätt skall visa att samhället inte accepterar brott?

den 21 november

1989/90:231 av *Ulla Tillander (c)* till justitieministern om försäkringstagarens ställning vid tvister mellan försäkringsbolag:

Kraven på den enskilde att teckna försäkringar för hus, lösöre, bilar m.m. i syfte att skydda sig själv, sin egendom och andra är ofta ovillkorliga. Detta borde innebära att, när en enskild oförskyllt drabbas av skada, ersättning utbetalas av det försäkringsbolag som anlitas oavsett hur skadan uppkommit. Det är emellertid inte alltid så är fallet, vilket bl.a. framkommit i tidningsartiklar. Ett exempel är en familj vars hus skadades vid schaktningsarbeten som utfördes av en anlita grävmaskinist. Husägarens resp. grävmaskinistens försäkringsbolag har inte kunnat enas om vem som är ersättningskyldig. Den som drabbas medan bolagen processar är självfallet den enskilde. Detta förhållande är enligt min mening helt oacceptabelt.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag fråga statsrådet och chefen för justitiedepartementet:

Vilka initiativ är regeringen beredd att ta så att enskilda inte lider ekonomisk skada vid tvister mellan försäkringsbolag?

1989/90:232 av *Marianne Samuelsson (mp)* till utbildningsministern om det nordiska kulturarbetet:

Sedan länge har det nordiska kulturarbetet haft hög prioritet i det nordiska samarbetet.

En arbetsgrupp tillsatt av Nordiska ämbetsmannakommittén föreslår nu nedläggningar av vissa institutioner, bl.a. Nordplan. Ministerrådet har vid sitt möte den 27 november att ta ställning till förslaget.

Jag vill därför fråga kulturministern på vilka grunder det beslutas om stängning av institutionerna.

1989/90:233 av *Gudrun Schyman (vpk)* till försvarsministern om en debatt rörande JAS-projektets framtid:

Försvarets materielverk har i dagarna överlämnat en rapport till regeringen om JAS-projektet.

Med anledning av rapporten vill jag ställa följande fråga till försvarsministern:

Prot. 1989/90:30
21 november 1989

Tänker försvarsministern medverka till att vi som en följd av denna rapport får en debatt om JAS-projektets framtid?

33 § Kammaren åtskildes kl. 17.20.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 21 november

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på fråga 1989/90:140 om en ny ekonomisk världsordning . . . Finansminister Kjell-Olof Feldt Eva Goës (mp)	1
3 § Svar på fråga 1989/90:150 om följderna av en anpassning till EG Finansminister Kjell-Olof Feldt Per Gahrton (mp)	3
4 § Svar på fråga 1989/90:162 om skyldigheten att betala avgift till arbetsmiljöfond	5
Finansminister Kjell-Olof Feldt Elisabeth Persson (vpk)	
5 § Svar på fråga 1989/90:186 om tullverkets verksamhet i Arjeplog Finansminister Kjell-Olof Feldt Bengt Hurtig (vpk)	7
6 § Svar på fråga 1989/90:202 om åtgärder mot inflationen	8
Finansminister Kjell-Olof Feldt Lennart Brunander (c)	
7 § Svar på fråga 1989/90:222 om åtgärder för att hindra fortsatta räntehöjningar	10
Finansminister Kjell-Olof Feldt Karl Hagström (s)	
8 § Svar på fråga 1989/90:146 om åtgärder mot vissa telefontjänster Socialminister Sven Hulterström Gudrun Schyman (vpk)	11
9 § Svar på fråga 1989/90:154 om ökade vårdresurser för unga kvin- nor som lider av anorexia eller bulimia	13
Socialminister Sven Hulterström Margitta Edgren (fp)	
10 § Svar på fråga 1989/90:192 om examinationen av språkprov för vissa flyktingar	15
Socialminister Sven Hulterström Margitta Edgren (fp)	
11 § Svar på fråga 1989/90:200 om ändrade villkor för frivillig sjukför- säkring	16
Socialminister Sven Hulterström Elisabeth Persson (vpk)	
12 § Svar på fråga 1989/90:201 om åtgärder för att förhindra viss an- vändning av privata patientregister	17
Socialminister Sven Hulterström Margó Ingvardsson (vpk)	
13 § Svar på fråga 1989/90:206 om rabatterning av visst läkemedel . . .	19
Socialminister Sven Hulterström Barbro Westerholm (fp)	

14 §	Svar på fråga 1989/90:221 om försäkringskassornas redovisnings-system	19
	Socialminister Sven Hulterström Marianne Jönsson (c)	
15 §	Svar på fråga 1989/90:226 om Citygruppens fortsatta verksamhet	21
	Socialminister Sven Hulterström Gudrun Schyman (vpk)	
16 §	Svar på fråga 1989/90:188 om begränsning av bygglövsplikten	23
	Bostadsminister Ulf Lönnqvist Agne Hansson (c)	
17 §	Svar på fråga 1989/90:199 om saneringen av "sjuka hus"	25
	Bostadsminister Ulf Lönnqvist Annika Åhnberg (vpk)	
18 §	Svar på fråga 1989/90:218 om ersättningsanspråk enligt plan- och bygglagen	28
	Bostadsminister Ulf Lönnqvist Sonia Karlsson (s)	
19 §	Svar på fråga 1989/90:203 om utdömandet av straff för kvinno- misshandel	29
	Justitieminister Laila Freivalds Margareta Gard (m)	
20 §	Svar på fråga 1989/90:217 om kriminalvårdsanstalten i Hudiks- vall	30
	Justitieminister Laila Freivalds Sigrid Bolkéus (s)	
21 §	Svar på frågorna 1989/90:208, 213, 225 och 228 om rörelsehind- rade ungdomars rätt till gymnasiestudier	32
	Statsrådet Bengt Lindqvist Rosa Östh (c) Barbro Sandberg (fp) Elisabeth Fleetwood (m) Rolf L Nilson (vpk)	
22 §	Svar på fråga 1989/90:223 om informationskampanjen rörande alternativ barnomsorg	39
	Statsrådet Bengt Lindqvist Birgit Friggebo (fp)	
23 §	Svar på fråga 1989/90:205 om lärarstrejken och elevernas rätt till undervisning	41
	Statsrådet Göran Persson Hugo Hegeland (m)	
24 §	Svar på fråga 1989/90:214 om skatteöverenskommelsens bety- delse för studerande med studiestöd	44
	Statsrådet Göran Persson Hans Dau (m)	
25 §	Svar på fråga 1989/90:185 om skåp för förvaring av utkwitterade vapen inom hemvärdet	46
	Försvarsminister Roine Carlsson Karl-Erik Persson (vpk)	

26 § Svar på fråga 1989/90:212 om rikspolisstyrelsens cirkuläranvisningar.	48	Prot. 1989/90:30 21 november 1989
Civilminister Bengt K Å Johansson		
Margó Ingvardsson (vpk)		
27 § Svar på fråga 1989/90:215 om flykting- och invandrapolitiken .	49	
Statsrådet Maj-Lis Lööw		
Tom Heyman (m)		
28 § Svar på fråga 1989/90:224 om brytning av vanadin i Sumåssjön	50	
Industriminister Ivar Nordberg		
Iris Mårtensson (s)		
29 § Hänvisning av ärenden till utskott	51	
30 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan . . .	52	
Tredje vice talmannen		
31 § Meddelande om interpellationer		
1989/90:75 av Elver Jonsson (fp) om alkoholpolitiken.	52	
1989/90:76 av Elver Jonsson (fp) om reglerna om depositionsavgifter vid internordiska konstutställningar	53	
1989/90:77 av Karin Israelsson (c) om doping	54	
1989/90:78 av Maria Leissner (fp) om de kinesiska studenterna i Sverige	55	
1989/90:79 av Stina Eliasson (c) om Ammerån	56	
32 § Meddelande om frågor		
1989/90:230 av Ulla Orring (fp) om åtgärder mot visst slag av ungdomsbrottslighet	56	
1989/90:231 av Ulla Tillander (c) om försäkringstagarens ställning vid tvister mellan försäkringsbolag.	57	
1989/90:232 av Marianne Samuelsson (mp) om det nordiska kulturarbetet	57	
1989/90:233 av Gudrun Schyman (vpk) om en debatt rörande JAS-projektets framtid	57	

